Industridepartementet.

St. prp. nr. 146.

(1962—63)

Kings Bay Kull Comp. A/S.

INNHOLDSFORTEGNELSE:

Side

I. Innledning 3

II. Perioden 1916—1955 3
1. Årene 1916—1929 3
2. —«— 1930—1941 3
3. —«— 1945—1955 4
a. De første etterkrigsår 4
b. Situasjonen i 1949 4
c. 1950—1952 5
d. Etter ulykken 1953 5
e. Sammendrag av perioden 1945/56: Finansielt og produksjonsmessig 7

III. Gjenopptakelse av driften 1955—56 ... 8

IV. Det tekniske opplegg for ny drift 8

V. Anleggsperioden 1956—1960 9
1. Gjennomføringen av investeringsplanene 9
2. Produksjon og salg 10
3. Bevilgninger 10

VI. Driftsperioden 1960/61—1961/62 11
1. Kullmarkedet i Norge og andre land 11
2. Forholdet Store Norske og Kings Bay 12
3. Koksverket 13
4. Samarbeidet mellom kullselskapene og Koksverket 13
5. Begrensning av Kings Bays produksjon 1960/61—1961/62 14
5. Sammendrag 1945—62. Produksjon og driftsresultat 15

VII. Perioden 1962—63 15
1. Spørsmålet om driftsstans 15
2. Produksjonsprogram for 1962/63 ... 16
3. Selskapets drift etter ulykken 16
4. Stortingets behandling av bevilgningsforslaget til Kings Bay 11. des. 1962 og Midbøe-rapporten 17
5. Selskapets virksomhet i 1963 18

Side

6. Stortingets behandling av tilleggsbebevilgning til Kings Bay den 19. juni 1963 18

VIII. Ulykker i Ny-Ålesund etter 1945 og erstatninger 19
1. Oversikt over ulykker 19
2. Erstatninger 19
3. Pensjoner 20
4. Spørsmål om ytterligere erstatning 20
5. De omkomne som ennå ikke er funnet 20

IX. Vestre Senterfelt og vurderinger 21
1. Forutsetningene av 1956 21
2. Kullforrådet i Vestre Senterfelt og Vestfeltet 22
3. Gassforhold 23
4. Hengforhold og faren for blokkfall .. 24
5. Generelle forhold 25
6. Rapportens konklusjon 25
7. Styrets konklusjon av 4. juli 1963 .. 25
8. Oppsummering 26

X. Kings Bay Kull Comp. A/S. Om fortsatt virksomhet 27

XI. Samordning av kullproduksjonen på Svalbard m. v. Forhandlinger med Store Norske 28

XII. Oppnevning av styrer i statsselskaper og de ansattes representasjon i disse styrer m. v. 29
1. Styret i Kings Bay Kull Comp. A/S 29
2. St. meld. nr. 82 for 1962—63 om tjenestemenn i styrer 29

XIII. Bergmesterens stilling 30

XIV. De utenrikspolitiske og andre forhold som er knyttet til en norsk virksomhet i Ny-Ålesund 30

XV. Forslag om bevilgninger i 1963 31
1. Avvikling av selskapets gjeld 31
2. Driftskostnader i 1963 31

St. prp. nr. 146.

(1962—63)

Kings Bay Kull Comp. A/S.

Tilråding fra Industridepartementet 15. juli 1963, godkjent ved kongelig resolusjon samme dag.

(Foredratt av statsråd Trygve Lie.)

I. Innledning.

I St. prp. nr. 130 for 1962—63 har departementet gitt uttrykk for at det enten i budsjettproposisjonen for 1964 eller i en særskilt proposisjon til høsten 1963, ville komme tilbake til spørsmålet om eventuell fortsatt drift av selskapet.

Departementet finner det naturlig at spørsmålet om fortsatt drift blir sett i sammenheng med Stortingsmelding nr. 86 for 1962—63 om ulykken i Ny-Ålesund den 5. november 1962, som er godkjent i statsråd 15. juli 1963.

Meldingen fra Kommunaldepartementet behandler den foreløpige granskingsrapport av 16. november 1962, og granskingsrapporten av 27. mai 1963. Spørsmål som er knyttet til de sikkerhetsmessige forskrifter ved kulldrift på Spitsbergen og gjennomføringen av disse m. v. i Kings Bay Kull Comp. A/S' gruve vil også bli drøftet i denne melding.

I St. prp. nr. 130 for 1962—63 er det nevnt at departementet ønsket å få et sakkyndig utvalg til å vurdere sikkerhetsforholdene ved selskapets nye gruve — Vestre Senterfelt. Det sakkyndige utvalg har avgitt en foreløpig rapport, som ble overlevert Industridepartementet den 20. juni 1963. Rapporten blir behandlet i proposisjonen.

I proposisjonen fra Industridepartementet blir det for øvrig redegjort for virksomheten ved Kings Bay Kull Comp. A/S, departementets og Stortingets tidligere behandling av bevilgningsforslag m. v. som vedrører selskapets virksomhet og de konsekvenser eksplosjonsulykken den 5. november 1962 etter departementets mening bør få for selskapets fortsatte drift.

II. Perioden 1916—1955.

1. Årene 1916—1929.

Selskapet ble stiftet i 1916 med forretningskontor i Ålesund og kr. 500 000 i aksjekapital. Det bestod ved starten av 3 private aksjonærer fra Ålesund og omegn. Firmanavnet var Kings Bay Kul Comp. A/S. Selskapet kjøpte i 1916 eiendommen «Kongsfjord» syd for Kongsfjorden. Gruveanlegg ble oppbygget i årene 1917—1920.

I årene 1920—1929 pågikk driften inntil den i 1929 da den ble innstilt etter en eksplosjonsulykke hvorved 2 personer omkom. Kullene gikk vesentlig til den statsunderstøttede kystfart. Staten støttet med årlige forskudd på kull-leveranser. Forskuddene ble i adskillig grad ikke gjort opp.

Selskapet skipet ca. 850 000 tonn kull til Norge i perioden 1920—29. Av de proposisjoner og meldinger som ble forelagt Stortinget særlig i første halvdelen av tyveårene var som en vesentlig grunn for statsstøtten nevnt landets vanskeligheter med kullforsyningene. Videre var nevnt betydningen av norsk virksomhet på Svalbard. I 1925 hadde Norge fått overlatt suvereniteten over Svalbard, sikret ved Svalbardtraktaten av 9. februar 1920.

I 1926 ble styret omorganisert. Staten fikk da en representant i styret.

Selskapets gjeld til staten utgjorde i 1929 ca. kr. 6 millioner.

2. Årene 1930—1941.

I mai 1929 nedsatte Handelsdepartementet en kommisjon, Svalbardkommisjonen av 1929, til behandling av statens interesser på Sval-

---

Vedlegg: Sammendrag 1945—62. Produksjon og driftsresultat.
Særskilt vedlegg: 1. Rapport av 7. juni 1963 fra sakkyndig utvalg for Vestre Senterfelt i Ny-Ålesund.
2. Brev av 4. juli 1963 fra styret i Kings Bay Kull Comp. A/S om utvalgsrapporten om Vestre Senterfelt.

bard, spesielt hva kullgruvedriften angår. Etter forslag av kommisjonen i 1930 kjøpte staten i 1931 Ålesunds kreditbanks samlede krav og rettigheter i selskapet for kr. 125 000 slik at staten ble enekreditor.

Kommisjonen fremla i sin endelige innstilling av mai 1931 om statens interesser på Svalbard forslag om at selskapets aksjonærer overdro aksjene til staten vederlagsfritt på grunn av selskapets betydelige gjeld til staten, at selskapets administrasjon ble ordnet med et styre, bestående av embetsmenn i departementet, og at det måtte bli bevilget til et innskrenket vakt- og vedlikehold av anleggene. Kommisjonen fremholdt stedets betydning for fiskere og fangstfolk, særlig på grunn av gode isforhold i fjorden.

Avgjørende for kommisjonens standpunkt for driftsstans var eksplosjonsulykken, vanskelige driftsforhold og mindre god kullkvalitet. Svalbardkommisjonens forslag ble behandlet i St. prp. nr. 51 for 1932, Om statens interesser på Svalbard.

I stortingsproposisjon, fremsatt 6. mai 1932 av regjeringen Hundseid, ble det foreslått at staten skulle vente med å overta aksjene i selskapet og administrasjonen inntil staten hadde sikkerhet for at et par prosesser ikke ville påføre selskapet ansvar av betydning. Departementet var enig med Kommisjonen om vakt- og vedlikehold som skulle utføres av 3 mann og regnet med at utgiftene for 1932—1933 kunne dekkes av midler ved salg av materiell og redskaper.

Utenriks- og konstitusjonskomitéen bemerket i budsjett-innst. S. nr. 85 for 1932 m. h. t. Kings Bay Kull Comp. A/S at den var enig i Svalbardkommisjonens forslag til endelig ordning, men sluttet seg til departementet om tidspunktet for overtakelsen av aksjene m. v. Komitéens innstilling, som med hensyn til Kings Bay var enstemmig, ble 11. juni 1932 behandlet av Stortinget som enstemmig bifalt innstillingen. Det var ingen debatt i Stortinget om Kings Bay. Samtlige aksjer ble i slutten av 1933 overdratt til staten v/Handelsdepartementet med 3 embetsmenn i dette departement som aksjonærer.

I hele tidsrommet 1930 til 1940 lå gruvedriften nede, men stedet ble en tid utover nyttet til drift av fiskeristasjon og til hotelldrift om sommeren. Ved krigsutbruddet i 1939 ble spørsmålet om gjenopptakelse av driften tatt opp til overveielse av hensyn til forsyningssituasjonen. Driften kom i gang i 1941 etter planer fra en nedsatt komité. Driften ble finansiert ved at Norsk Brenselimport A/S stilte til rådighet kr. 3 mill. Arbeidet ble avbrutt i september s. å., da allierte styrker førte hele belegget til England.

3. Årene 1945—1955.

a. De første etterkrigsår.

Under krigen ble atskillig av anlegget ødelagt. Det ble i London under krigen arbeidet med planer for en hurtigst mulig gjenoppbygging av anlegget, og midler ble stilt til rådighet for dette.

Straks etter frigjøringen forberedte selskapet, hvori staten nå hadde alle interesser, oppsending av folk og materiell på det grunnlag som var lagt av selskapets styre i London. Det hastet med å komme i gang på grunn av den prekære kullsituasjon landet stod overfor ved krigens opphør i Europa.

Det meste av gjenoppbyggingen, reparasjonene og oppfaringen av gruven ble gjort innen utløpet av 1946. Produksjonen begynte ca. 1. november 1945 og steg fra 20 000 tonn i 1946 til ca. 61 000 tonn i 1948. I 1949 sank produksjonen betydelig som følge av stort vanninnsig.

b. Situasjonen i 1949.

Driften ble til og med 1949 finansiert ved forskudd fra Norsk Brenselimport A/S. Særlig som følge av at kraftstasjonen brant i august 1948, og på grunn av en gruveeksplosjon i desember s. å., ble selskapets økonomiske stilling meget vanskelig.

I mars 1949 ble det derfor lagt fram en stortingsmelding: Om finansiering av driften ved Kings Bay Kull Comp. A/S, (jfr. St. meld. nr. 33 for 1949, Innst. S. nr. 186 for 1949 og St. forhandlinger for 18. juli 1949). På dette tidspunkt var selskapets gjeld ca. kr. 5 millioner, hvorav ca. 1 million kroner var gjeld fra før 1945. I den nevnte stortingsmelding ble det overveid om driften skulle fortsette eller nedlegges. Det ble nevnt flere usikre forhold ved en fortsatt drift. Kullfeltene var uregelmessige, noe som skapte driftstekniske problemer. Avsetningen var blitt vanskelig som følge av rikelig tilgang på kull av god kvalitet fra utlandet. Kullforbruket i Norge var gått ned ved overgang til andre energikilder. I positiv retning ble det i meldingen pekt på økt bruk av Svalbardkull ved en del industrielle bedrifter. Videre ble nevnt forsøk med brikettering med sikte på å finne metoder for en økonomisk forkoksning av disse kull. Det ble vist til at det nye sjeide- og transportanlegg først var kommet i drift i 1949, og at utenlandske eksperter nå var tilkalt for å undersøke årsakene til en eksplosjonsulykke i 1948. De sakkyndiges oppgave var dessuten å uttale seg om den tekniske og økonomiske side ved en fortsatt drift og om de sikringstiltak som i denne sammenheng ville være nødvendige.

Industridepartementet konkluderte med å

tilrå en adgang for departementet til å bestemme om driften skulle fortsette i 1949—50 og anså det riktig å pålegge Norsk Brenselimport en ytterligere forskottering av driften. Valutahensynet var blant de momenter som skulle tillegges vekt ved den endelige avgjørelse om drift skulle gjenopptas. De ikke-økonomiske hensyn som er knyttet til en fortsatt virksomhet i Ny-Ålesund, ble også i 1949 trukket inn i vurderingene av om driften skulle fortsette eller ikke.

Etter at stortingsmeldingen var fremmet i mars 1949, skjedde i april 1949 et større vanninnbrudd som oversvømmet den største del av gruven. Mangel på kraft hindret at vannet ble pumpet ut, og kullproduksjonen ble derfor minimal.

Departementet anbefalte overfor Stortinget blant flere forslag fra selskapet, et alternativ som forutsatte en full overhaling av anlegget og ferdigbygging av et anrikningsverk. Kullbryting skulle ikke skje før anlegget var i full driftsmessig stand. Forslaget forutsatte en nedskjæring av belegget fra 220 til 70 mann. Når departementet ikke fant å ville tilrå nedleggelse av driften, skyldtes det at det var mange forhold som burde klarlegges før en slik beslutning ble truffet. Departementet hadde ennå ikke fått rapporten om eksplosjonsulykken i 1948, og rapportene fra de gruvesakkyndige om eventuell fortsatt drift forelå ikke på det tidspunkt.

Stortingets finans- og tollkomité behandlet forslaget fra Industridepartementet i Innst. S. nr. 187 for 1949. Komitéen sluttet seg enstemmig til departementets forslag om innskrenket virksomhet, og en foreløpig finansiering ved A/S Norsk Brenselimport. Komitéen forutsatte at departementet snarest mulig etter Stortingets sammentreden etter nyttår 1950 kom med et endelig forslag om hvorvidt driften skulle fortsette og om finansiering. Komitéens innstilling ble enstemmig vedtatt av Stortinget etter en kort debatt som vesentlig dreiet seg om ulykken i desember 1948.

c. 1950—1952.

I St. prp. nr. 1, Tillegg nr. 9 for 1950 ble det foreslått bevilget kr. 1.5 millioner i driftskapital til selskapet og foreslått fullmakt til å stille statsgaranti for inntil 4 millioner. Forslaget forutsatte normal drift fra høsten 1950. Det uttales at driften hittil økonomisk sett hadde vært en skuffelse, men at man ikke bare kunne legge vekt på de regnskapsmessige resultater. Etter krigen da driften ble gjenopptatt, var hele Europa i underskudd på kull. Selv om det f. t. var overskudd på kull i Europa, var valutasituasjonen slik at valutamyndighetene mest mulig ønsket å innskrenke kullimporten fra andre land.

Departementet mente at det også var grunn til å tro på en bedre kullkvalitet når renseanlegget kom i drift, og det ventet ikke at avsetningen av kullene ville by på særlige vansker. Kings Bay kull var f. eks. lettere å fyre med enn andre kull. Proposisjonen nevnte også det arbeid som var tatt opp for å finne en større anvendelighet for kullene, også andre hensyn ble trukket fram. Det ble i proposisjonen pekt på at det under alle omstendigheter var nødvendig å opprettholde en norsk stasjon i Kongsfjorden som med sin gode havn og gunstige isforhold lå godt til rette for dette. Tross mange usikkerhetsmomenter, ikke minst av økonomisk og teknisk art, tilrådet likevel både selskapet og departementet produksjonsdrift fram til 1. november 1951.

I tillegg 2 til Budsjettinnst. S. nr. 140 for 1950 fra den forsterkede skog-, vassdrags- og industrikomité sluttet komitéen seg til proposisjonens forslag om drift, iallfall til 1. november 1951. Stortinget vedtok innstillingen uten debatt mot 1 stemme (repr. Moseid).

Av St. meld. nr. 37 for 1951 fremgår at det vinteren 1950—51 var oppstått kullmangel i Europa og at kullprisene steg. Departementet hadde derfor tidligere på vinteren bedt de 2 norske kullselskaper om å sette alt inn på å få brutt ut størst mulig kvanta kull for skipning til Norge sommeren 1951. Kings Bay Kull Comp. A/S hadde fått i drift sitt renseanlegg sommeren 1950 slik at kullene var mer anvendelige og lettere salgbare til bedre priser. Selskapet regnet med balanse eller overskudd på driften fram til 1. november 1952. Det ble regnet med inntekter ved salg av ca. 100 000 tonn skipet kull. Noen bevilgning ble ikke foreslått.

I Innst. S. nr. 129 og 130 for 1951 sluttet skog-, vassdrags- og industrikomitéen seg til departementet. Stortinget vedtok enstemmig og uten debatt innstillingen.

Den 7. januar 1952 inntraff en gasseksplosjon, hvorved 9 mann ble drept og gruven ble delvis ødelagt. (Samme dag inntraff en gasseksplosjon i Store Norskes gruver i Longyearbyen hvorved omkom 6 mann.) Dessuten inntraff flere uheldige omstendigheter, som førte til en betydelig nedsatt produksjon. Det ble igjen vanninnbrudd. Knapphet på elektrisk kraft hemmet produksjonen, og tilgangen på kvalifiserte arbeidere sviktet inntil høsten 1952. Det forventede overskudd i 1952 ble derfor et underskudd på ca. 1 million kroner.

d. Etter ulykken i 1953.

St. prp. nr. 1, Tillegg nr. 37 for 1953, frem-

satt 29. april 1953, omhandler situasjonen etter at det 19. mars 1953 var inntruffet en ny eksplosjonsulykke i gruven hvorved 19 personer omkom.

Selskapets styre hadde før denne eksplosjonen foreslått innstilling av driften fra høsten 1953 og uttalte i den anledning blant annet:

«at det var riktig å gå i gang med driften etter krigen er det neppe meningsforskjell om og det har etter styrets mening også kunnet forsvares — alle forhold tatt i betraktning — å fortsette opp til i dag, bl. a. av den grunn at man ikke på forhånd kunne forutse de vanskeligheter og uhell som har gjort driftsresultatene dårligere enn forhåndsoverslagene viste. Foruten de to gruveeksplosjonene i 1948 og 1952, har vi hatt en rekke uhell hvorav vi nevner kraftstasjonens brann i 1948, 2 store vanninnbrudd i gruvene samtidig som det må nevnes at kraftstasjonens kapasitet har vist seg for liten på grunn av de store kraftmengder som går til vannpumpingen.

På grunn av de erfaringer man hadde fra tidligere drift i Kings Bay (2 av styrets medlemmer har henholdsvis 13 og 6 års opphold på Svalbard ved denne gruva) angående de usikre forhold spesielt med hensyn til kullfløtsenes størrelse og drivverdighet fant man det ikke riktig å gå til noen gjennomført modernisering av anleggene, idet man anså det for uforsvarlig å nedlegge store kapitaler i et anlegg som kunne bli nedlagt innen kort tid. Dessuten gjaldt det av hensyn til kullsituasjonen å komme i gang med produksjonen av kull så snart som mulig. Man har derfor bare nøyet seg med å foreta de aller nødvendigste utbedringer. Dette har ført til at selve driften er blitt dyrere med større underskudd enn det ellers ville ha blitt, men til gjengjeld er de kapitaler som er nedlagt i anleggene blitt mindre.»

I årene etter krigen fram til høsten 1953 var skipet vel 350 000 tonn til en fob-verdi av ca. 21 mill. kroner. Ved eventuell stans høsten 1953 ville lån og bevilgninger for ca. kr. 11 830 000 være udekket.

Departementet ba styret om nærmere overslag for de alternativer som kunne komme på tale — 1) definitiv stopp, 2) holde anlegget i stand med kraftstasjon og pumper fram til høsten 1954, men uten kulldrift og 3) å planlegge utbygging av en mer langsiktig drift. Det siste alternativ krevet mer tid så departementet ba i første omgang om at alternativene 1 og 2 ble utredet. På grunnlag av styrets redegjørelse foreslo departementet at anlegget ble holdt i stand inntil 1. juli 1954 slik at det i mellomtiden kunne treffes en avgjørelse med hensyn til fremtidig drift.

Departementet gikk i proposisjonen utførlig inn på forskjellige forhold som herunder måtte tas i betraktning. Erfaringene både fra første verdenskrig og fra årene etter siste krig hadde understreket betydningen av en selvstendig norsk forsyningskilde for kull, og så sent som i 1951—52 var det forsyningsvanskeligheter. Hertil kom den valutamessige betydning som fremdeles gjorde seg gjeldende. Det ble sterkt presisert at en gruvedrift på Svalbard ikke er en virksomhet som myndighetene kan legge ned og ta opp igjen alt etter som konjunkturene skifter. Det ble klart uttalt at ville man ta den fordel som egne norske kullgruver representerer forsyningsmessig og valutamessig — måtte staten også ta de omkostninger som krevdes for å sikre en jevn drift over en lengre periode. Den tidligere planlegging for ett år av gangen uten å legge forholdene effektivt til rette for en mer langsiktig drift, syntes ikke å føre fram og gjorde det vanskelig å få knyttet til seg en stabil arbeidsstokk med den nødvendige erfaring. Det siste var et særlig viktig hensyn å ta også av sikkerhetsmessige grunner.

Som ved de tidligere anledninger da spørsmålet om selskapets være eller ikke være ble drøftet, var også denne gang andre hensyn enn de som var knyttet til selve gruveproduksjonen, sysselsettingen og den norske forsyning med kull fra egne gruver, sterkt fremme ved overveielsen om den fortsatte virksomhet.

Departementet fant etter nøye overveielse av alle disse forhold at det ville være forhastet på det daværende tidspunkt å foreslå en øyeblikkelig avvikling. Forholdene våren 1953 minnet meget om situasjonen i 1949. Man var igjen i den stilling at man fant å burde avvente både undersøkelser, kommisjonens innstilling og den redegjørelse om mer langsiktige driftsplaner som selskapets styre var bedt om å gi før det ble tatt noe endelig standpunkt. Departementet fant det imidlertid klart at det ikke under noen omstendighet kunne settes i gang ordinær drift før alle spørsmål i forbindelse med risikoen for ulykker var klarlagt. Det foreslo derfor at selskapet ble satt i stand til å holde anlegget i stand inntil 1. juli 1954, slik at Stortinget i mellomtiden kunne få anledning til å treffe den endelige avgjørelse om nedleggelse eller fortsettelse av driften basert på mer langsiktige planer enn de som hittil hadde ligget til grunn for virksomheten.

I proposisjonen ble etter dette foreslått bevilget kr. 1,2 mill. for budsjetterminen 1953—54.

Budsjett-innst. S. nr. 154 for 1953 fra en enstemmig skog-, vassdrags- og industrikomité var overensstemmende med proposisjonen.

Komitéen uttalte i sin innstilling blant annet at den var merksam på den beredskapsmessige og valutamessige betydning som en opprettholdelse av en stasjon for fiskeriene og for sysselsettingen i sin alminnelighet som en

drift ved Kings Bay anlegget har. Komitéen var videre av den mening at spørsmålet om økonomisk regningssvarende drift måtte utredes og at de fremtidige avsetningsmuligheter for Kings Bay-kullene måtte undersøkes.

Komitéen understreket særlig at det måtte være en ufravikelig betingelse for gjenopptakelse av driften at det ble en rimelig sikkerhet for arbeidernes liv og helse.

I debatten deltok representantene Alfred Nilsen, Selås, Engelstad, Iveland og tidligere statsråd Brofoss.

Etter eksplosjonen i 1953 ble det i de nærmest følgende år bare drevet opprydnings-, vedlikeholds- og oppfaringsarbeider i gruvene. Planene for oppfaringen ble utarbeidet bl. a. i samråd med den engelske kullgruveekspert Mr. Hoyle og hensikten var, foruten en utbedring av ventilasjonssystemet, å få best mulig kjennskap til kullforekomstene med henblikk på en eventuell fremtidig drift.

e. Sammendrag for perioden 1945—56: Finansielt og produksjonsmessig.

Produksjon, salg og sysselsetting ved Kings Bay Kull Comp. A/S i årene etter krigen fram til 1953 framgår av nedenstående oppstilling:

	Årsprod. tonn	Skipet kull tonn	Inntekt av kullsalg fob. mill. kr.	Driftsresultat iflg. årsoppgjør mill. kr.	Antall sysselsatte
1945				÷ 0,14	
1946	20 000	20.051	1,02	÷ 1,22	172
1947	61 271	33 199	2,08	+ 0,35	162
1948	61 036	64 657	4,17	÷ 0,53	208
1949	39 821	15 635	1,06	÷ 1,78	221
1950	38 500	17 900	1,16	÷ 1,77	123
1951	79 600	90 600	5,95	+ 0,05	204
1952	69 700	71 300	4,37	÷ 0,98	240
1953	27 400	22 100	1,36	÷ 2,87	221
Ialt	397 328	335 442	21,17	÷ 8,89	(gj.sn.) 193

Årsakene til driftsunderskuddene er dels at det ikke ble anledning til å skaffe nytt produksjonsutstyr da driften ble satt i gang etter krigen, dels de uhell og ulykker som rammet gruven, og dels at kullene ble levert innenlands til priser som lå under eksportprisene. Driftsoverskuddet i 1951 skyldes at selskapet fikk solgt 21 000 t. til Sverige til markedspris.

I tillegg til lån på 3 mill. kr. som ble gitt under krigen av Norsk Brenselimport A/S, bevilget Brenselimport i regnskapsåret 1945—46 2,5 mill. kr. til gruveselskapet for å sikre driften et år framover. I årene fram til 1950 ble driften i Kings Bay som nevnt finansiert ved forskudd fra Brenselimport på kull-leveranser. Av disse forskudd ble det stående igjen udekket 1 228 638 kr. Videre ble ved kgl. res. av 23. juli 1948 Industridepartementet gitt fullmakt til å yte selskapet et lån på 1,3 mill. kr. av «Fondet for nye industrielle tiltak m. v.» til bygging av sjeide- og transportanlegg.

Over statsbudsjettet ble det ved Stortingsvedtak 26. juni 1950 (St. prp. nr. 1, Tillegg 9 for 1950) bevilget 1,5 mill. kr. til dekning av underskudd samtidig som det ble gitt bemyndigelse til å stille garanti for lån på 4 mill. kr. Garantien ble etter hvert nyttet til opptak av lån i Arbeidsløshetstrygdens Riksreservefond.

For de nærmeste år etter eksplosjonsulykken 19. mars 1953 da det bare ble gjennomført oppryddings-, vedlikeholds- og oppfaringsarbeid viser nedenstående oppstilling følgende resultat av driften:

	Årsprod. tonn	Skipet kull tonn	Inntekt av kullsalg fob. mill. kr.	Driftsresultat iflg. årsoppgjør mill. kr.	Antall sysselsatte
1954	5 813	480	0,03	÷ 2,33	72
1955	14 628	8 343	0,56	÷ 1,95	76
1956	19 330	15 390	1,37	÷ 2,00	82
Ialt	39 771	24 213	1,96	÷ 6,28	76 (gj.sn.)

Til dekning av disse underskudd bevilget Stortinget:

For budsjettåret 1953/54 .... 1,2 mill. kr.
For budsjettåret 1954/55 .... 1,9 mill. kr.
For budsjettåret 1955/56 .... 1,8 mill. kr.
(+ 0,2 mill. kr. for diamantboring.)

III. Gjenopptakelse av driften i 1955—56.

I brev av 7. mars 1955 gir styret for Kings Bay Kull Comp. A/S en bred oversikt over de arbeider som er gjort og hvilke tiltak styret mener bør tas hvis det skulle bli drift. Det utstyr som var til stede i Ny-Ålesund i årene 1953—55 var ikke tilstrekkelig godt for å kunne produsere de kullkvaliteter som markedet krevet, og bedriften ville heller ikke kunne ta ut de kullreserver som man hadde på en effektiv og sikkerhetsmessig forsvarlig måte.

Etter samråd med departementet fant styret at det ville være nødvendig med en rasjonalisering av driften og en utbygging av de sikkerhetsmessige tiltak. Om de undersøkelser som styret har gjort er det gitt utførlig orientering i styrets brev til departementet av 20. oktober 1955 (Jfr. St. prp. nr. 4 for 1956 s. 2) og 26. mai 1955 (jfr. St. prp. nr. 4 for 1956 s. 1).

Det var flere hensyn som ble trukket inn ved vurderingen av om drift skulle gjenopptas.

Av utenrikspolitiske hensyn var det ønskelig fra norsk side at landet kunne opprettholde en norsk kullproduksjon i Ny-Ålesund. Denne kullproduksjon måtte bygge på langsiktige driftsplaner og på et moderne produksjonsutstyr. Dersom kullproduksjonen i Ny-Ålesund for norsk regning ble avviklet for godt, kunne andre nasjoner utnytte kullforekomstene fritt. Man mente det ville bli vanskelig å sikre de norske rettigheter til forekomstene dersom man ikke hadde en produksjon på stedet.

For sysselsettingen av nord-norsk arbeidskraft har kullproduksjonen på Svalbard betydd meget. I årene 1953—56 betød den relativt enda mer, idet den gav grunnlag for private inntekter som kom godt med i den oppbyggingstid som preget Nord-Norge på den tid. Ved en produksjon på 200 000 tonn råkull pr. år kunne man regne med å sysselsette om lag 200 arbeidere ved helårsdrift.

Kullsituasjonen var i årene etter 1950 og fram til 1957 preget av knapphet på såvel kull som koks. Det er i annet kapitel gitt en orientering om kullmarkedet i Europa i 1950-årene.

I årene forut for vedtaket om å bygge ut anleggene i Ny-Ålesund i 1956 var det ikke noe motsetningsforhold mellom Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S og Kings Bay Kull Comp. A/S. Markedet for kull syntes tilstrekkelig stort for en optimal produksjon såvel i Longyearbyen som i Ny-Ålesund. Og ved et samvirke kunne de to selskaper på mange måter utfylle hverandre.

Planene for oppbyggingen av virksomheten i Ny-Ålesund etter eksplosjonsulykken i 1953 er utførlig behandlet i forskjellige framlegg for Stortinget. Det henvises i den forbindelse til St. prp. nr. 1, Tillegg nr. 12 for 1954, St. prp. nr. 1, Tillegg nr. 15 for 1955 og St. prp. nr. 4 for 1956.

I St. prp. nr. 4 for 1956 blir det gitt en avsluttende gjennomgåelse av de planer som tidligere var lagt fram i St. prp. nr. 1, Tillegg nr. 12 for 1955. Det tekniske opplegg som ble fulgt var i overensstemmelse med det som styret var kommet fram til og ut fra en samlet vurdering av den økonomiske og ikke-økonomiske siden av saken fant departementet det riktig å fremme forslag for Stortinget om gjennomføring av det investeringsopplegg som var fremlagt i proposisjonen. Dette investeringsopplegg forutsatte en årsproduksjon på 200 000 tonn med en samlet investering på 20 mill. kroner.

I Innst. S. nr. 50 for 1956 slutter skog-, vassdrags- og industrikomitéen seg enstemmig til departementets framlegg. Komitéen legger særlig vekt på at man utnytter de verdiene som knytter seg til kullfeltene på Svalbard så langt som råd er og komitéen uttalte at anleggene måtte utbygges for en rasjonell drift. De forutsetninger komitéen la til grunn var:

«at der ble gjort alt som gjerast kan for å nå fram til litande tryggingstiltak mot slike ulukker som har vore tidlegare i denne verksemda,
at tryggingsføresegnene frå Statens Arbeidstilsyn og bergmeisteren på Svalbard blir fylgde heilt ut, og
at der ved kolproduksjonen i gruvene — til kvar tid — blir nytta dei arbeidsmåtar som gjev den største trygd mot ulukker.»

Komitéens innstilling var enstemmig.

Saken ble behandlet i Stortinget 20. mars 1956 og enstemmig og uten debatt bifalt av dette.

IV. Det tekniske opplegg for ny drift.

For styrets vurdering av den økonomiske forsvarlighet av å bygge opp et rasjonelt anlegg i Ny-Ålesund spiller kullreservene en avgjørende rolle. I styrets brev til departementet av 7. mars 1955, er det uttalt at det i Ester- og Sofie-gruvene anslagsvis var regnet med en kullreserve på 1,5 mill. tonn som den gang representerte en f. o. b. verdi på ca. 100 mill. kroner. Det var allerede den gang på det rene at denne kullmengde ikke helt kunne tas ut med det utstyr selskapet hadde.

De samlede kullreserver i Kings Bay feltene omfatter vesentlig mer enn de som foran er nevnt. Dr. philos. Anders Orvin har foretatt beregninger av kullfeltene og kom til det resultat at det i feltene var ca. 16,2 mill. tonn hvorav ca. 6,58 kunne anses for å være driv-

verdige. Dette tall inkluderte ikke gjenværende kull i Ester-fløtsen i Østre senterfelt som utgjør ca. 1 mill. tonn. Dr. Orvin uttalte i en avhandling fra 1929 at det var umulig å bestemme kvantum av drivverdige kull, men at det virkelige kvantum sannsynligvis ville overstige de foran nevnte tall. Den oppstilling som ble gjort i foran nevnte brev fra selskapet viser da:

Drivverdige kull	7,5 mill. tonn
÷ utbrutt etter 1929	0,87 mill. tonn
÷ utbrutt etter krigen....	0,38 mill. tonn
	6,25 mill. tonn

Styret la det syn til grunn at man måtte ta hensyn til at dette var drivverdige kull og at det tekniske anlegg som var foreslått kunne brukes fullt ut på de øvrige felter.

Dr. Orvins beregninger er gjennomgått av direktør B. Sherdahl og inspektør Mr. George Hoyle fra Ministry of Power, London.

I St. prp. nr. 1, Tillegg nr. 1 for 1955 er det gitt en beskrivelse av de tekniske anlegg som inngikk i den foreslåtte investeringsplan. Etter planen var det meningen å gå over til meget moderne metoder for selve kullbrytingen. Det var foretatt undersøkelse i utlandet og det var innhentet uttalelser om de forskjellige brytingsmetoder fra sakkyndige. Man bestemte seg for å drive etter den såkalte «advancing Long Waal» metoden, fremadgående langs strosse med pilarbredde 200 m. Kullene skulle brytes normalt ved underkutting med etterfølgende nedsprenging med sikkerhetssprengstoffet WETTERCARBONIT. Det skulle anvendes moderne strossekuttere.

Fra strossen skulle kullene transporteres på panserbelte. På kullkutteren skulle det monteres en plog som fører kullene inn på panserbeltet når kutteren føres tilbake til utgangsstillingen. Panserbeltet skulle overføre kullene til et stållamellbelte som skulle transportere kullene horisontalt fremover til hovedtransportbeltet i sjakten. Fra sjaktbeltet skulle kullene overføres til et gummitransportbelte som bringer kullene til en bunker med kapasitet 1 000 tonn like foran renseverket ved sjøen. Ved overføring til bunkeren ville kullene bli knust. Fra renseverket ville kullene bli ført videre til bestemte lagringsplasser for ulike sorter kull ferdig for skipning. Fra lagringsplassene ved sjøen overføres kullene ved transportbane direkte til kullbåtene. Transportbåndene til båtene skulle ha en kapasitet på 300 t/time. De øvrige bånd hadde en kapasitet på 200 tonn pr. time.

De råkull som utgjør kullreservene i feltene ved Kings Bay inneholder 20—24 pst. aske og de har store gehalter av svovel. Slike råkull har intet marked, bortsett fra at de kunne brukes i egen kraftstasjon på stedet. For at kullene skal kunne avsettes på et konkurrerende marked må de renses. Til sammenlikning skal man her bemerke at kullene i Store Norskes gruver og på statens felter ikke behøver og renses, men bare sjeides. Det er først når man kommer til de dårligste deler av Longyearfløtsen at man behøver rensing av kullene.

Ved rensingen er det hensikten å redusere askegehalten og ta bort den vesentlige del av det uorganiske svovel.

Den metode man la til grunn i Kings Bay var en våtmetode. Kullene ble ført fra bunkeren foran renseverket til toppen av dette og der sortert i to størrelsesgrupper 120—10 mm og 0—10 mm.

For styrets og departementets vurdering har sikkerhetsforholdene alltid vært av avgjørende betydning. De faktorer som har betydning for sikkerheten i gruvene i Ny-Ålesund er i første rekke hengforholdene og gassforholdene. I tilslutning til gassforholdene kommer også kullenes evne til å avgi kullstøv som igjen kan foranledige en kullstøveksplosjon. Hengforholdene i gruvene i Ny-Ålesund er fra naturens side ikke gode. De felter det her er tale om har i geologisk tid vært utsatt for sterke krefter, og disse krefter har forårsaket store geologiske forstyrrelser. Selv om temperaturen i dagen er under frysepunktet vil man få en stigende temperatur etter hvert som man kommer ned i gruven. Det vil utvikles en form for «vanndamp» som vil løsne på hengen. Man må derfor regne med at hengen må beskyttes og det vil ta en tid før man får prøvet seg fram til sikre forbygninger.

Kullene i Kings Bay er ikke gassrike kull. De inneholder 4—6 m^3 metan (CH_4-gass) pr. tonn kull og dette tall ligger vesentlig lavere enn tilsvarende tall for kull fra kontinentet. Men i området i Ny-Ålesund kan det oppstå plutselige «gassblåsere» d. v. s. konsentrert metangass som strømmer ut fra «tomrom» inne i fjellet. Disse «tomrom» står under store trykk. Det er av absolutt avgjørende betydning at man ved ventilasjon forhindrer at denne utstrømmende metan får anledning til å blande seg med luft til en eksplosjonsfarlig blanding som inneholder 4—15 pst. metan. I det opplegg som var gjort fra styrets side og godkjent av departementet var det forutsatt at man skulle få bygget et slikt ventilasjonssystem.

V. Anleggsperioden 1956—60.

1. Gjennomføringen av investeringsplanene.

Overensstemmende med St. prp. nr. 4 1956

og Stortingets vedtak av 20. mars 1956 gikk selskapet sommeren 1956 i gang med gjennomføringen av den foreslåtte investeringsplan på 20 mill. kr. til modernisering og nyanlegg.

I 1959 meddelte selskapet at anleggene ble vel 4 mill. kr. dyrere enn forutsatt, vesentlig som følge av prisstigningen. Investeringene ville komme på i alt 24,15 mill. kr.

I løpet av 1959 var den vesentligste del av anlegget ferdig og sommeren 1960 ble renseverket satt i drift og det kunne nå leveres graderte kull av førsteklasses kvalitet.

Anleggene besto av:

Arbeidsmesse med fryseri og frostfritt lager.
2 ungkarsheimer, hver for 50 mann.
Sentralfyrhus for leirområdet med bad og vaskeri.
Eldre bebyggelse ble modernisert.
Turbo-kraftstasjon på 1 500 kW med den tidligere 600-kW-stasjon som reserve. Mekanisk verksted, garasje med snekkerverksted og elektrikerverksted, stall, fjøs og grisehus.
Renseverk med kapasitet 100 t. pr. time, lagrings- og lasteanlegg med lastekapasitet 500 t. pr. time, samt lastekai.
I Ester I sjakten ble montert beltetransportør med kapasitet 200 t. pr. time.

2. Produksjon og salg.

Produksjon, salg og sysselsetting framgår av følgende oppstilling:

	Årsprod. tonn	Skipet kull tonn	Inntekt av kullsalg fob. mill. kr.	Drifts-resultat iflg. års-oppgjør mill. kr.	Antall syssel-satte ialt
1957	33 455	21 806	1,48	÷ 2,00	201
1958	47 485	31 799	1,81	÷ 3,00	226
1959	22 382	8 118	0,73	÷ 3,70	118
1960	51 000	46 317	2,26	÷ 3,06	198
Ialt	154 322	108 040	6,28	÷ 11,76	(gj.sn.) 187

Fordelingen av det skipede kull på stykkkull til Nord-Norge og fin-kull til utlandet framgår av følgende oppstilling:

	Stykk-kull til Nord-Norge tonn	Fin-kull til utlandet tonn	Totalt tonn
1957	8.573	13.233	21.806
1958	11.619	20.180	31.799
1959	8.118	0	8.118
1960	22.565	23.752	46.317
Sum	50.875	57.165	108.040

Da anslaget for det nye anlegg ble utarbeidet og beslutningen fattet i Stortinget var forholdene på kullmarkedene gunstige. Det var gode priser og lette avsetningsforhold, men da det i denne periode ble drevet med annleggs- og oppfaringsarbeider, ble det ikke noe nevneverdig skipningskvantum og det var ikke mulig å få noen stor økonomisk fordel av de gode forhold på kullmarkedet. På nyåret 1958 kom det imidlertid et voldsomt omslag på kullmarkedet med sterkt prisfall og avsetningsvanskeligheter. Det ble overproduksjon særlig av finkull og av denne vare var det ikke marked innenlands samtidig som det var begrensede muligheter utenlands på grunn av kvaliteten før det nye renseverket kom i drift. På grunn av utviklingen på kullmarkedet ble det i juli 1958 besluttet å innstille kullproduksjonen og begrense gruvearbeidet til oppfarings- og vedlikeholdsarbeider inntil anleggene var fullført.

3. Bevilgninger.

I denne periode ble det gitt følgende bevilgninger over statsbudsjettet i forbindelse med gjennomføringen av investeringsprogrammet:

(St. prp. nr. 4/1956)	ny aksjekapital	2	mill. kr.
(—«— 1/1956)	—«—	3	—«—
(—«— 1/1956)	nedskrivn.bidrag	2,5	—«—
(—«— 1/1957)	—«—	2,5	—«—
(—«— 1/1960)	dekning av overskridelse	4,15	—«—
	Ialt	14,15	mill. kr.

Videre ble det ved vedtak 16. april 1956 gitt bemyndigelse til å stille garanti for opptak av lån 10 mill. kr. Disse lån ble opptatt i 1958 og 1959.

Ved Stortingets vedtak av 6. mai 1957 (St. prp. nr. 72 for 1957) ble det gitt bemyndigelse til å stille garanti for driftskapital 8 mill. kr.

Ved vedtak 20. mars 1956 ble det også besluttet å avskrive:

Den gamle aksjekapitalen	0,5 mill. kr.
Den nevnte gjeld til Norsk Brenselimport A/S	6,7 —«—
Den nevnte gjeld til Tiltaksfondet	1,3 —«—
Gammel gjeld til staten under og før krigen ca.	1,0 —«—
Ialt ca.	9,5 mill. kr.

Til dekning av driftsunderskudd — herunder medregnet oppfaringsarbeider — ble det i denne periode bevilget følgende tilskott:

(St. prp. nr.	1/1956)	2 mill. kr.
(—«—	147/1958)	3 —«—
(—«—	1/1959)	3,7 —«—
(—«—	1/1960)	2 —«—
	Ialt	10,7 mill. kr.

Stortinget ble i hele anleggsperioden holdt orientert hvert år gjennom budsjettproposisjoner og særskilte proposisjoner, se særskilt redegjørelse i St. prp. nr. 147 for 1958 og St. prp. nr. 1 for 1960—61.

Komitéinnstillingene var enstemmige og ble vedtatt av Stortinget enstemmig og uten debatt.

VI. Driftsperioden 1960/61—1961/62.

1. Kullmarkedet i Norge og andre land.

Med Suez-krisen inntrådte det en krise på energimarkedet i Vest-Europa og det ble en enorm økning i etterspørselen etter kull og olje fra oversjøiske områder. Fraktene for olje og kull steg til det 3 à 4-dobbelte. Kullfraktene fra USA steg jevnt fra kr. 30—35 pr. tonn i 1955 til et toppnivå i november—desember 1956. Da økte de på en måned med kr. 50 pr. tonn til kr. 135 pr. tonn. Da Suezkrisen var over, falt fraktene igjen til kr. 85 pr. tonn våren 1957.

Det internasjonale konjunkturomslaget i 1957—58 førte med seg et betydelig frakt- og prisfall. Frakten på USA kull gikk således ned til kr. 40 pr. tonn høsten 1957. Nedenstående opplysninger gir et bilde av prisfallet på kullmarkedet:

Markedsprisen cif pr. tonn	Vinteren 1956/57	Våren 1958
Polske kull	kr. 220	kr. 112
Amerikanske kull	kr. 220	kr. 107

I sammenheng med prisfallet fant det sted en sterk reduksjon i kullomsetningen, og de kullproduserende land i Vest-Europa fikk store lønnsomhets- og sysselsettingsproblemer ved sine gruver. Fra myndighetenes side ble det i disse landene etter hvert truffet en rekke tiltak med sikte på å bedre forholdene. Ved utformingen av toll- og avgiftspolitikken, opprettelse av støtteordninger i forbindelse med nedleggelse av gruver og en rekke tiltak for å påskynde rasjonalisering og mekanisering av produksjonen ble det søkt å redusere de uheldige virkningene av nedgangen i kulletterspørselen.

Prisfallet i 1957—58 fikk i første omgang virkninger på lagerholdet. I fellesmarkedslandene økte således steinkull-lagrene ved gruvene fra 7,3 mill. tonn ved utløpet av 1957 til 24,7 mill. tonn ved utløpet av 1958 og til 31,2 mill. tonn ved utløpet av 1959. Lagrene i Storbritannia som ved utløpet av 1957 utgjorde 8,8 mill. tonn, kom ved utløpet av 1959 opp i hele 36,2 mill. tonn.

I Storbritannia nådde produksjonen en topp i 1959 på 227,2 mill. tonn og viste senere synkende tendens slik at den i 1961 kom ned i 193,5 mill. tonn. Produksjonen i Fellesmarkedslandene nådde et maksimum i 1956 med 249,1 mill. tonn og viste senere synkende tendens, slik at den i 1961 kom ned i 230,0 mill. tonn.

Utviklingen av steinkullproduksjonen i en del europeiske land 1955—61:

Kilde: EEC. Statistical office. Mill. tonn	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961
Vest-Tyskland, inkl. Saar	148,1	151,5	149,6	149,0	141,8	142,3	142,7
Frankrike	55,3	55,2	56,8	57,7	57,6	55,9	52,3
Belgia	30,0	29,6	29,1	27,1	22,8	22,5	21,5
Fellesmarkedslandene i alt	246,4	249,1	247,9	246,4	234,9	233,9	230,0
Storbritannia	225,2	225,6	227,2	219,3	209,4	196,8	193,5

Lager av steinkull ved gruvene i en del europeiske land.

Kilde: Sekretariatet ECE.	Slutten av perioden, mill. tonn				
	Desember 1957	Desember 1958	Desember 1959	Desember 1960	Desember 1961
Vest-Tyskland, inkl. Saar	0,9	9,5	11,7	7,1	8,3
Frankrike	4,6	7,4	11,0	13,2	11,6
Belgia	1,4	6,9	7,5	6,6	4,4
Fellesmarkedslandene i alt	7,3	24,7	31,2	27,7	24,8
Storbritannia	8,8	20,1	36,2	29,7	21,8

Anstrengelsene for å oppnå en tilpassing til de endrede etterspørselsforhold har vært særlig store i Fellesmarkedslandene. Nedenstående opplysninger gir et bilde av det som er oppnådd.

Fra 1957 til 1961 gikk produksjonen som nevnt ned fra 249 mill. tonn til 230 mill. tonn samtidig med at arbeidsstokken sank fra 1 076 000 til 830 000 mann. I perioden 1958—61 ble 104 gruver stengt eller innstilt. Dette tilsvarer 25 pst. av de gruver som var i virksomhet i 1957. Av Fellesskapets kullproduksjon utgjorde den del hvor produksjonen er helt ut mekanisert 19,8 pst. i 1956, 21,7 pst. i 1959 og 40,0 pst. i 1961. Den gjennomsnittlige ytelse pr. gruvearbeider steg fra 1 525 kg kull i 1956 til 2 111 kg i begynnelsen av 1962 eller med 38 pst.

Omslaget på kullmarkedet i 1957—58 førte med seg store avsetningsvansker for Svalbardkull. Kulleksporten som i 1957 var oppe i 217 000 tonn, sank til 167 000 tonn i 1958 og falt ytterligere til 99 000 tonn i 1959. En vesentlig årsak til at det lyktes å holde eksporten såpass oppe var at det ble oppnådd salg til Vest-Tyskland innen rammen av Vest-Tysklands tollfrie importkvote.

Dette omslag aktualiserte forholdet mellom Store Norske og Kings Bay.

2. Forholdet Store Norske og Kings Bay.

I St. melding nr. 106 for 1958, Om samarbeid mellom Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S og Kings Bay Kull Comp. A/S, fremsatt 21. november 1958 er det gjort utførlig rede for dette samarbeidsspørsmål fram til dette tidspunkt. Samtidig var det fremsatt to Stortingsproposisjoner om statsgaranti for lån til Store Norske og om bevilgning til Kings Bay-selskapet som førte til at samarbeidsspørsmålet mellom de to selskaper ble tatt opp igjen.

Som før nevnt hadde Stortingets industrikomité i 1956 bedt om at saken måtte bli tatt opp, og i juli 1957 reiste også Store Norske spørsmålet.

I 1957 ble det nedsatt et utvalg, bestående av representanter for de to selskaper og fra departementet. Utvalget avga uttalelse kort tid etter. Det påpekte det uheldige i at de 2 norske kullselskaper under de rådende vanskelige avsetningsforhold konkurrerte med hverandre og det fremhevet behovet for en koordinering. Utvalget antydet forskjellige alternativer for samarbeidet og nevnte:

a) Samarbeid ordnet med mer eller mindre generelle avtaler,
b) samarbeid, ordnet ved et felles salgsselskap, og
c) felles salgsselskap som gis den videre oppgave å forskuttere kullselskapene for vinterproduksjonen.

Etter at selskapene hadde uttalt seg om denne innstilling, utarbeidet utvalget et utkast til overenskomst om et salgsmessig samarbeid, som bygget på alternativ b, eventuelt utbygget etter c. Utkastet ble forelagt selskapene. Kings Bay Kull Comp. A/S godtok utkastet. Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S meddelte i et brev av 11. september 1958 til Industridepartementet at det var enig i at det burde etableres et samarbeid, men da det vinteren 1958—59 ikke ville være kulldrift i Ny-Ålesund burde det påtenkte samarbeid søkes løst på styrenivå i noe friere former enn etter utvalgets forslag. Etter Store Norskes mening kunne så selskapene på det erfaringsgrunnlag man fikk, bygge opp et

samarbeid i fastere former, når Kings Bay Kull Comp. A/S igjen kom i regulær produksjon.

Etter Store Norskes svar fant departementet at tiden ikke var inne til å søke å etablere et salgssamarbeid mellom de to selskaper i fastere former, men regnet med at grunnlaget var lagt for et nærmere samarbeid.

På grunn av driftsinnskrenkninger ved begge selskaper regnet departementet med at spørsmålet om salgssamarbeid ikke ville bli aktuelt før sommeren 1960. Departementet mente også at mye kunne tale for å se tiden noe an i påvente av undersøkelser med hensyn til forkoksning av Longyearkull og fremstilling av temperkull av Kings Bay kull. Med et anlegg for foredling av Svalbard-kull ville det være hensiktsmessig å utvide samarbeidet mellom kullselskapene til også å omfatte et forkoksningsanlegg.

Skog-, vassdrags- og industrikomitéen, innst. S. nr. 10 for 1959, sluttet seg enstemmig til departementets standpunkt, og ba om at Stortinget ble holdt à jour både om de videre forhandlinger med selskapene, og om resultatet av de forsøk som pågikk med foredling av Svalbardkullene. Komitéens innstilling ble enstemmig og uten debatt tiltrådt av Stortinget (20. februar 1959).

3. Koksverket.

I St. prp. nr. 1, Tillegg nr. 1 for 1960—61 datert 14. oktober 1960, fremla departementet forslaget om bygging av Koksverket og bevilgning til tegning av aksjekapital.

I proposisjonen er det gjort rede for tidligere forsøk på å fremstille en tilfredsstillende koks for metallurgisk bruk og til husbrensel på basis av Svalbardkull. Kings Bay kullene lot seg vanskelig omdanne til velegnet koks for den metallurgiske industri, men departementet nevnte at forsøk i Tyskland med forkoksning med en viss tilsetning av Kings Bay kull viste at man fikk en brukbar koks for metallurgisk formål. Det ble også nevnt andre anvendelsesmuligheter for Kings Bay kull i forbindelse med Koksverket, f. eks. til gass og koksgrus.

I produksjonen ble det tilrådd at Koksverket ble bygget ut til å kunne avta ca. 360 000 årstonn kull (herav 300 000 t. Svalbardkull). Det ble antatt å være tilstrekkelig basis for en slik produksjon både med hensyn til kullmengder på Svalbard og med hensyn til avsetningsmuligheter.

Om betydningen av et slikt koksverk for våre kullgruver på Svalbard uttalte departementet bl. a. at man var inne i en alvorlig kullkrise i Vest-Europa med store overskuddslagre av finkull, at kullkrisen syntes å bli langvarig, og at prisene på flere markeder til dels ikke dekket produksjonsomkostningene på Svalbard. Derimot hadde eksportprisene på koks holdt seg mer oppe. Uten å finne nye anvendelsesområder for Svalbardkull i Norge, fortonte utsiktene for rentabel drift ved kullgruvene på Svalbard seg som usikre og lite oppmuntrende for en årrekke fremover.

Departementet kom også inn på spørsmålet om de hensyn som på den ene side må tas til forretningsmessig drift av Koksverket og på den annen side at verket skulle søke å gi kullselskapene slike priser for deres kull at kullproduksjonen ikke ble ulønnsom under forutsetning av rasjonell drift.

4. Samarbeidet mellom kullselskapene og Koksverket.

I proposisjonen nevner departementet igjen forsøkene på å få i stand en fastere form for samarbeid mellom kullselskapene. Da det ikke fantes marked for lønnsom produksjon for begge selskaper, var det vanskelig å få i stand et salgssamarbeid. Departementet forutsatte imidlertid at dersom staten satser de store investeringer som er nødvendige for å realisere et koksverk, måtte dette føre til et samarbeid mellom de to kullselskaper med sikte på at begge selskapers produksjon så vidt mulig kunne finne avsetning på en tilfredsstillende måte.

Under omtalen av organisasjonsformen for Koksverket nevnte departementet at den mest rasjonelle form kanskje ville være at så vel Koksverket som den private og statlige kullproduksjon på Svalbard var underlagt en felles ledelse, men at dette for tiden ikke var praktisk politikk.

I Innst. S. nr. 119 for 1960—61 av 4. mars 1961 sluttet et flertall i industrikomitéen, 9 medlemmer, seg til forslaget om å bygge Koksverket og til forslaget om bevilgning, 4 medlemmer stemte mot. Mindretallet sa seg enig i at det ut fra nasjonale hensyn må legges stor vekt på å holde arbeidslivet oppe på Svalbard og ville medvirke til at det treffes ordninger som sikrer kullproduksjonen på Svalbard, men fant det ennå ikke klarlagt om dette best kunne skje ved at det ble bygget et koksverk.

På foranledning av komitéen om å gjøre fortgang med å inngå en rammeavtale mellom kullselskapene og Koksverket, ble slik avtale opprettet og ble trykt som vedlegg til komitéinnstillingen. Proposisjon og innstilling om Koksverket ble godkjent av Stortinget 14. mars 1961 mot 29 stemmer.

5. Begrensning av Kings Bays produksjon 1960/61—1961/62.

Sommeren 1960 var anleggsarbeidene i Ny-Ålesund på det nærmeste ferdig. Selskapets produksjonskapasitet var med dette om lag 200 000 t. råkull pr. år.

På bakgrunn av markedssituasjonen drøftet Regjeringen i august 1960 hva som burde være Kings Bays produksjonsprogram for neste sesong 1960—61.

Som påpekt foran hadde omslaget på kullmarkedet i 1958 skapt meget vanskelige avsetningsforhold. Skipning av kull fra Svalbard i 1959 var således 200 000 t., hvorav vel 100 000 t. ble solgt på det norske marked. I 1958 ble det skipet 400 000 t. kull.

Det ble på det tidspunkt antatt at Store Norske minst måtte ha en produksjon svarende til 300 000 t. pr. år skipet kull for å kunne oppnå lønnsom drift. For Kings Bay ble lønnsomhetsgrensen tilsvarende beregnet til 150 000 t. skipet kull, (eller ca. 200 000 t. råkull).

Med de markedsvilkår som forelå i 1960 var det tydelig at det ikke var salgsmuligheter store nok til å kunne gi lønnsom drift ved begge selskaper. Det var særlig på det nordnorske marked for stykk-kull at de to bedrifter kom i et direkte konkurranseforhold. Dette marked ble anslått til om lag 70 000 t. stykkkull.

Under henvisning til de store investeringer som Store Norske hadde foretatt etter krigen (ca. 40 mill. kr.) og til at selskapet var privat eiet, og hadde opptatt betydelige lån mot statsgaranti, var det Regjeringens oppfatning at Kings Bay måtte redusere sin produksjon til fordel for Store Norske.

Sommeren 1960 var arbeidet med å reise et koksverk kommet så vidt langt at det var sannsynlig at planene om Koksverket kunne legges fram for Stortinget i høstsesjonen til realitetsbehandling. På denne bakgrunn ble det overveiet om Kings Bay burde innstille sin drift inntil Koksverket kom i produksjon. Mot dette alternativ ble det samtidig vurdert et driftsopplegg som tok sikte på en mindre produksjon og fortsatte undersøkelser.

Kostnadene ved en full driftsstans, som imidlertid forutsatte et vakt- og vedlikehold og en administrasjon stor nok for en eventuell senere drift, ble anslått til 2,5 mill. kr. pr. sesong.

Budsjettet for driftsåret 1960—61 under forutsetning av en mindre produksjon og fortsatte undersøkelser viste et driftsunderskudd på ca. 3 mill. kr., hvor 0,5 mill. kr. til oppfaringsarbeider i Vestre Senterfelt.

Fra selskapets side ble det fremhevet at en midlertidig driftsstans ville innebære store ulemper. Selskapet var særlig engstelig for å miste den kjerne av gode gruvearbeidere som det etter hvert hadde skaffet seg.

For staten innebar en driftsstans ingen vesentlig sparing. Det var på den annen side flere forhold som kunne tale for en begrenset drift. Selskapet hadde i sesongen 1958—59 nærmere 200 ansatte i sin tjeneste. Det hadde på det tidspunkt en god stab av ingeniører (3 gruveing., 1 elektroing. og 1 bygningsing.), som til dels hadde vært med i hele gjenoppbyggingen siden 1956.

Produksjonstekniske forhold talte også for dette alternativ. Selskapets renseverk burde innkjøres, kraftstasjonen måtte holdes i drift. Da det var tvil blant de sakkyndige om kullmengdene i det nye gruvefelt — Vestre Senterfelt — var det også ønskelig å få feltet nærmere undersøkt før drift ble opptatt. Slike undersøkelser kunne stort sett foretas ved stoll- og ortdrift, som ut fra kostnadsomsyn helst bør drives i tilknytning til en regulær produksjon. Ved undersøkelser under dagen ville en også vinne erfaringer med hensyn til de geologiske forhold på dypet.

Etter drøfting med styret bestemte derfor departementet seg for et driftsopplegg som i prinsippet bygget på en mindre produksjonsdrift.

Produksjon av salgskull ble imidlertid begrenset til 20 000 t. stykk-kull eller ca. 80 000 t. råkull.

I St. prp. nr. 1 for 1961—62 ble det gitt en utførlig redegjøring for de problemer som Kings Bay sto overfor sett i sammenheng med vansker som Store Norske hadde.

I budsjett-innst. S. nr. 70c for 1961—62 sluttet industrikomitéen seg enstemmig til proposisjonen og hadde ingen prinsipielle merknader til det driftsopplegg som var fastlagt. Komitéen ba imidlertid om en utredning så snart som mulig om spørsmålet om driftsstans og om andre spørsmål som syntes aktuelle for kulldriften på Svalbard.

Stortinget sluttet seg enstemmig og uten debatt til komitéen (5. desember 1961).

Det produksjonsprogram som ble fulgt for sesongen 1961—62, tok sikte på en samlet råkullproduksjon på vel 100 000 t. Det svarer til ca. 65 000 t. kull for salg, hvorav noe mellom 25—30 000 t. er stykk-kull. Dette driftsopplegg hadde som mål en noe høyere produksjon enn i den foregående sesong.

Produksjon, salg og sysselsetting i de to siste driftsår framgår av nedenstående oppstilling:

	Årsprod. rensede kull tonn	Skipet kull tonn	Inntekt av kullsalg fob. mill. kr.	Driftsresultat iflg. årsoppgjør mill. kr.	Antall syssel-satte
1961	47.776	53.245	2.39	— 3.67	166
1962	75.991	68.815	3.57	— 4.03	165

6. Sammendrag 1945—62. Produksjon og driftsresultat.

Oppgave over produksjon, skipning, inntekt av kullsalg, driftsresultat og sysselsetting for årene 1945—62 er trykt som vedlegg.

Sysselsettingen har variert mellom 72 og 240 mann.

I årene 1956—62 utbetalte selskapet vel 27 mill. kr. i lønninger. For hele etterkrigstiden kan lønnsutbetalingene anslås til ca. 47 mill. kr.

Den samlede produksjon av rensede kull etter krigen utgjør ca. 715 000 tonn. Av dette ble ca. 600 000 tonn solgt, mens resten for det vesentlige gikk med til eget bruk.

Kullsalget innbrakte 35,4 mill. kroner fob.

To år, 1947 og 1951, viste regnskapsmessige overskudd på tilsammen 0,4 mill. kroner. Driftsunderskuddet for perioden som helhet beløper seg til 34,6 mill. kroner.

Bevilgningene over statsbudsjettet i perioden 1945—62 er på ca. 34 mill. kroner (+ 3 mill. kroner for 1962—63). Jfr. vedlegg. I 1956 vedtok Stortinget avskrivninger av gjeld på ca. 9,5 mill. kroner, hvorav ca. 4 mill. kroner refererte seg til tiden før 1945.

Lån med statsgaranti og statens aksjetegning er på tilsammen 27 mill. kroner.

Statens samlede innsats av kapital i Kings Bay Kull Comp. A/S fra 1945 til og med 1962—63 utgjør således knapt 70 mill. kroner.

VII. Perioden 1962—63.

1. Spørsmålet om driftsstans.

Komitéens anmodning om igjen å vurdere muligheten for en driftsstans inntil Koksverket kom i drift ble tatt opp ved årsskiftet 1961—62. Resultatet av disse overveielser ble utførlig drøftet i St. meld. nr. 90 for 1961—62, som ble framlagt 18. mai 1962.

Styrets vurdering, som er inntatt i sin helhet i stortingsmeldingen, var at selskapet tvert i mot nå måtte ta sikte på å iverksette de forberedende skritt for en økning av produksjonen fra høsten 1962. Motiveringen for dette var at det mente at selskapet var produksjonsteknisk klar for en slik målsetting. Det viste videre til at når Koksverket kom i drift i løpet av 1963, forelå det salgsmessig grunnlag også for Kings Bay til å kunne øke sin produksjon. Styret fremhevet i denne sammenheng at reisingen av Koksverket var ment å komme den samlede kullproduksjon på Svalbard til gode.

Selskapet la sitt produksjonsprogram for 1962—63 opp i 2 alternativer. Det prinsipale opplegg tok sikte på en råkullproduksjon på 150 000 t., mens det subsidiære forslag bygget på 115 000 t. råkull. Selv med en økning av produksjonen som her foreslått, var det ikke grunnlag for lønnsom drift.

Driftsbudsjettet for det første alternativ viste et samlet underskudd (inkl. avskrivninger) på ca. 2—2.5 mill. kroner og et underskudd på ca. 3.7 mill. kroner for det annet alternativs vedkommende.

Kalkylen over nettoutgiftene ved en eventuell driftsstans, men med tilstrekkelig vakt og vedlikehold m. v. viste et underskudd på ca. 3.5 mill. kroner. Styrets alvorligste innvending mot en driftsstans, som man måtte forutsette bare skulle vare ett år, var risikoen for å miste erfarne gruvearbeidere og andre spesialfolk. Ved en senere gjenopptaking av driften ville selskapet da stå overfor alvorlige vansker — ikke minst av sikkerhetsmessig art. Styret frarådet derfor på det sterkeste en driftsstans for sesongen 1962—63.

Situasjonen ved Store Norske våren 1962 kan kort karakteriseres ved følgende: Produksjonsterminen 1961—62 viste en betydelig svikt i produksjonen i forhold til selskapets brytningsplan. Det var planlagt en produksjon på 320 000 t., men foreløpige resultater for driften i sesongen viste 245 000 t. På lager pr. 1. april 1962 hadde selskapet ca. 175 000 t. kull.

Planene for Koksverket på dette tidspunkt bygget på det tidsskjema at verket skulle begynne sin produksjon sommeren 1963 og at den planlagte kai skulle være i stand til å motta de første kullbåter fra mai—juni samme år. Koksverkets behov for kull for 1964 ble anslått til 320 000 t. Til Vest-Tyskland kunne man regne med å få solgt 140 000 t. og i tillegg kom så salgsmulighetene i Norge til andre kjøpere enn Koksverket. Samlet anslo man salgsmulighetene for 1964 til 570 000—600 000 t. Svalbardkull.

Innenfor denne ramme mente departementet at de hensyn som det tidligere hadde tatt til Store Norskes salgsinteresser, ikke lenger

kunne tillegges den samme vekt. Selv om Kings Bay økte sin produksjon til ca. 100 000 t. salgskull, måtte Store Norske øke sin produksjon ganske vesentlig utover nivået 1961—62 hvis de forutsatte salgsmuligheter skulle kunne utnyttes.

2. Produksjonsprogram for 1962—63.

Etter en samlet vurdering av begge selskapers interesser, fant departementet i Stortingsmelding nr. 90 å kunne tilrå at Kings Bay kunne basere sitt produksjonsprogram for sesongen 1962—63 på ca. 150 000 t. råkull (eller ca. 100 000 t. renset kull).

Under Industrikomitéens behandling av stortingsmeldingen ble det kjent at Store Norske hadde meddelt Koksverket at selskapet ikke kunne levere de tidligere påregnede 300 000 t. kull, men ba om i de første år å få begrenset sine leveringer til Koksverket til ca. 250 000 t. kull.

Etter at representanter for departementet hadde orientert Industrikomitéen om situasjonen ga komitéen sin enstemmige tilslutning til det produksjonsopplegg som var lagt fram i St. meld. nr. 90 (Innst. S. nr. 271, 1962). Den samlede komité hadde heller intet å innvende mot at departementet tok opp med selskapet spørsmålet om hvilke praktiske muligheter som forelå for en økning av produksjonen i sesongen 1962—63 utover det program som var forestått i stortingsmeldingen (d. v. s. utover 150 000 t. råkull).

Komitéens innstilling ble enstemmig bifalt av Stortinget i møte den 26. juni 1962. Det ble en del debatt som vesentlig gjaldt spørsmålet om en samordning av kulldriften på Svalbard.

På basis av en senere henvendelse fra departementet tok så selskapet opp hvilke praktiske muligheter det var for en økning av produksjonen.

Under industriministerens besøk i Ny-Ålesund i august 1962 ble diverse spørsmål i forbindelse med driften drøftet. Med på besøket og befaringen var også bergmesteren. Det fremkom ikke fra styret, bedriftsledelsen eller bergmesteren noen betenkelighet av sikkerhetsmessig art ved driften kommende sesong. I motsetning til Store Norske hadde Kings Bay på det tidspunkt ingen vansker med å skaffe seg nok gruvearbeidere. Hva angår den teknisk-kvalifiserte arbeidskraft ble det fra selskapets side opplyst at det heller ikke hadde noen vansker med å skaffe seg stigere, derimot var det vansker med å få gruveingeniører; et spørsmål som selskapet imidlertid søkte å få løst.

I et styremøte den 20. august 1962 vedtok styret så å tilrettelegge for full produksjon om mulig allerede fra 1963.

3. Selskapets drift etter ulykken.

Eksplosjonsulykken den 5. november 1962 inntraff i Østre Senterfelt. Den førte til at all drift ble innstilt i dette felt. Det gjensto da ca. 500 000 t. kull som i det vesentlige var oppfart. Selskapets driftsplan før ulykken gikk ut på å utta disse kull i perioden fram til 1965—66 samtidig som det gradvis overførte gruveproduksjonen til det nye gruveområdet — det Vestre Senterfelt.

Ulykken endret fullstendig disse driftsplaner. Den fortsatte drift måtte heretter i sin helhet og så snart som mulig konsentreres om Vestre Senterfelt. Kullfeltene i Ny-Ålesund regnet fra øst mot vest er oppdelt ved store nord/sydgående forkastninger, som fører til en tilsvarende oppdeling i forskjellige gruvefelter.

Det har vært på det rene at Østre Senterfelts levetid var begrenset og at Kings Bays fortsatte virksomhet måtte bygge på Vestre Senterfelt og på kullfeltene i det såkalte Vestfelt, som er en fortsettelse mot vest av kullforekomsten i Vestre Senterfelt.

Da ulykken inntraff var det ikke produksjonsdrift i Vestre Senterfelt. Her ble det bare drevet sjaktarbeid og oppfarings- og undersøkelsesorter. Etter ulykken måtte det handles meget hurtig med hensyn til den videre drift i Vestre Senterfelt. Man sto like foran de siste skipningsmuligheter fra Ny-Ålesund med stigende isvansker som truet med avsperring for vinteren. På dette tidspunkt var det 179 arbeidere ved gruven.

Spørsmålet om sikkerheten ved fortsatte oppfaringsarbeider i Vestre Senterfelt kommende vinter ble av selskapet forelagt bergmestrene Welde og Mikalsen og ing. Winsnes fra Arbeidstilsynet. De sakkyndige og selskapet var av den mening at det ut fra en sikkerhetsmessig vurdering var ubetenkelig å fortsette oppfaring i Vestre Senterfelt.

Etter at saken hadde vært drøftet i Regjeringen meddelte Industridepartementet selskapet at det var enig i at oppfaringen av Vestre Senterfelt kunne fortsette i vinterhalvåret, men at det måtte vises den største grad av forsiktighet og at fungerende bergmester skulle overvintre i Ny-Ålesund. Det ble samtidig meddelt at Regjeringen senere ville ta endelig standpunkt til spørsmålet om gruvedriften i Ny-Ålesund skulle fortsette.

Om sikkerheten og erfaringer fra siste vinter har bergmester Mikalsen i et notat til departementet av 2. juli 1963 uttalt følgende:

«*Vedrørende sikkerheten i gruvene i Ny-Ålesund etter ulykken 5. november 1962.*

Jeg fikk over radio den 6. november vite at jeg var oppnevnt som medlem av den foreløpige undersøkelseskommisjon og reiste hurtigst mulig til Svalbard. Man stod der overfor spørsmålet om nedleggelse av driften eller å fortsette oppfaringsdriften i Vestre Senterfelt. I Ny-Ålesund ble spørsmålet om fortsatt oppfaringsdrift forelagt ingeniør Winsnes, bergmester Welde, sikkerhetsnemnda og meg. Det ble framlagt gassprotokoll over Vestre Senterfelt. Denne viste helt ubetydelige gassdannelser. Grunnet de ubetydelige gassmengder hadde bergmester Welde tidligere klassifisert Vestre Senterfelt i klasse 2, som gjelder for gruver med midlere gassfare. Det var ikke tid til befaring i gruva grunnet faren for innefrysing. Jeg hadde vært på en meget kort befaring i øverste feltorter, Fo 2 og Fo 4 sommeren 1962 og har dessuten arbeidet ett år i gruvene der før på tilsvarende dyp som hoveddelen av kullgangene i Vestre Senterfelt ligger og mente da å ha et visst grunnlag for å uttale meg om farligheten av den begrensede oppfaringsdrift som var på tale. Sikkerhetsnemnda hadde førstehåndskjennskap til forholdene. Resultatet av selskapets forespørsel til oss var at man enstemmig tilrådde å drive oppfaringsdrift i Vestre Senterfelt.

Erfaringen fra gruvene i Kings Bay har vist at det er liten gassfare nær dagen og hvor overdekningen er liten. Det var således ikke påvist gass i målbare mengder i de øvre deler av sjakt VII (Vestre Senterfelt) med normal ventilasjon i gang. Størstedelen av vinterens oppfaringsarbeider ville foregå i forholdsvis lite dyp. Det syntes derfor å være meget liten fare for gasseksplosjon forbundet med å drive oppfaring i Sjakt VII.

I vinterens løp ble det under oppfaring av Fo 17 i de dypeste deler av gruva med ca. 350 m overdekning påtruffet fritt utstrømmende gass. Oppfaringsarbeidene i denne feltort ble da stoppet. Det ble målt 0,7—0,8 pst. gass i sekundærventilasjonen i feltorten og 0,2 pst. i hovedreturluften. Den øvre grense for gruver i kl. 2 er 1 pst. i sekundærventilasjonsluften og 0,3 pst. i hovedreturluften. De målte gasskonsentrasjoner berettiget derfor ikke til omklassifisering av gruva, men for å være på den sikre side ble likevel feltorten stoppet.

Ventilasjonen har vært fullt tilfredsstillende for vinterens drift.

Gruveledelsen har også vært tilfredsstillende for den lille drift som har vært i vinter bortsett fra at skiftstigerne ikke har stigerutdannelse, noe som i og for seg er av vesentlig betydning, men som i like høy grad gjelder Store Norske. Det var en gruveledelse på 6 mann og 31 arbeidere. Hvilket gir forholdstallet 1 : 5, noe som må anses tilfredsstillende.

Forbygningen i gruva må anses for å ha vært forsvarlig i vinter. Etter at varmlufta strømmet inn i gruva i sommer, tinte hengfjellet opp over store deler av gruva og viste hengens dårlige kvalitet. Forbygningen viste seg da å være utilstrekkelig. Det ble gitt påbud om mer forbygning.

Det har ikke vært drevet strossedrift i vinter så betenkelighetene ved tidligere strossedrift har ikke vært til stede.

Tverrsnittene av sjaktene har vært for små, men nåværende forbygningsmetoder vanskeliggjør bredere sjakter da hengen er av en slik beskaffenhet at det vil bli rasfare. Forøkelsen av faren for brann og kullstøveksplosjon grunnet de små tverrsnitt ble ansett for å være mindre enn rasfaren ved store tverrsnitt.

Utvidelsen av tverrsnittene måtte derfor utsettes til en kunne forbygge sikrere f. eks. ved hengbolting.

Det er ikke konstatert uforsvarlig montering av eksplosjonssikkert utstyr i vinter. Det finnes ikke norske regler som gir detaljert anvisning på oppsetting av stimstøvbarrierer så den til dels utilfredsstillende oppsetting i Kings Bay bryter ikke norske regler. Slike regler bør snarest utarbeides.»

4. Stortingets behandling av bevilgningsforslaget til Kings Bay 11. des. 1962 og Midbøe-rapporten.

I samråd med Kommunaldepartementet oppnevnte Industridepartementet den 6. november 1962 en foreløpig undersøkelseskomité med sysselmann F. Midbøe som formann. Komitéen hadde som oppgave i første rekke å samle mest mulig av opplysninger omkring ulykken med sikte på en senere gransking.

Midbøe-komitéen avgav sin rapport datert den 16. november 1962 i Ny-Ålesund. Den ble mottatt i departementet den 24. november i 3 eksemplarer og oversendt Kommunaldepartementet den 27. november.

I brev til Stortingets industrikomité den 3. desember 1962 gav departementet en orientering om de følger gruveulykken kunne få for driften. Det ble samtidig redegjort for de tiltak som med Regjeringens samtykke var blitt iverksatt med hensyn til selskapets virksomhet kommende vinter 1962—63. Ett eksemplar av Midbøe-rapporten uten bilag ble oversendt Industrikomitéen.

Komitéen hadde på det tidspunkt til behandling et bevilgningsforslag på 3,5 mill. kr. til Kings Bay (St. prp. nr. 1 for 1962, framsatt 1. august s å.). Midbøe-rapporten hadde etter departementets mening ingen interesse for det nevnte forslag. Det tok sikte på å dekke et driftsunderskudd som selskapet hadde hatt for den foregående sesong 1961—62.

I Innst. S. nr. 45 for 1962—63 om forlengelse av en statsgaranti for et lån til Store Norske, avgitt den 30. november 1962, har den samlede komité uttalt:

«Komitéen finner ikke å kunne ta stilling til den fremtidige drift av Kings Bay gruber på det nåværende tidspunkt, men vil måtte avvente redegjørelse fra den foreløbige granskningskommisjon og vel også en ytterligere gransking av det sikkerhetsmessige grunnlag for grubene, før den kan ta stilling til om virksomheten bør fortsette. Komitéen går ut fra at denne redegjørelse blir lagt fram for Stortinget så snart som mulig.»

Midbøe-rapporten ble på grunn av den korte tid som sto til rådighet, i det vesentlige en

innsamling og nedtegning av beviser. Undersøkelseskomitéen har ikke søkt å gi noen vurdering av sikkerhetstiltakene i ulykkesgruven og den berører overhodet ikke det nye gruvefelt — det Vestre Senterfelt. Departementet kan derfor ikke se at rapporten hadde noen betydning for Stortingets vurdering av den virksomhet kommende vinter, som det er redegjort for i departementets brev.

5. Selskapets virksomhet i 1963.

I St. prp. nr. 130 for 1962—63 av 10. mai 1963 om en tilleggsbevilgning til Kings Bay på 3 mill. kroner ble det redegjort for virksomheten i Ny-Ålesund utover den egentlige vintersesong. Etter drøfting i Regjeringen fastsette departementet følgende retningslinjer:

a. Oppfaringsvirksomheten i Vestre Senterfelt fortsetter til senest 31. juli 1963. Selskapet må selv avgjøre hvorledes hjemsendelse av arbeidere best kan skje.
b. Virksomheten etter 31. juli 1963 begrenses til vakt- og vedlikehold og det som anses nødvendig for at gruvens produksjonsutstyr mest mulig holdes intakt for en eventuell drift i sesongen 1964—65.

I Stortingsproposisjonen ble det om granskningskommisjonens arbeide sagt at departementet antok at den kunne avslutte sitt arbeide i løpet av ettersommeren eller tidlig på høsten. I tillegg til granskningskommisjonen kunne en meddele at Industridepartementet i samråd med Kommunaldepartementet og Arbeidstilsynet ville søke å få oppnevnt et sakkyndig utvalg i tilfelle med utenlandske eksperter — for å få vurdert sikkerhetsforholdene i den nye gruve.

En ventet heller ikke at et slikt sakkyndig utvalg kunne avgi sin uttalelse før høsten. Departementets forslag om tilleggsbevilgning til Kings Bay bygger derfor på den forutsetning at alt undersøkelsesarbeide skulle opphøre fra 31. juli og at det heretter bare skulle være et vakt- og vedlikeholdsmannskap, stort nok til å holde anleggene intakte med sikte på at selskapet kunne gjenoppta sin drift fra sesongen 1964—65. For å kunne løse denne oppgave, mente man at selskapets administrasjon i Norge også måtte i det alt vesentlige beholdes.

6. Stortingets behandling av tilleggsbevilgning til Kings Bay den 19. juni 1963.

I sin innstilling (nr. 274 for 1962—63) uttalte komitéen at en kanskje burde ha tatt opp spørsmålet om innskrenkning av selskapets virksomhet allerede i høst. Den tok ikke standpunkt til spørsmålet om fremtidig drift — men ville avvente den fullstendige redegjørelse som departementet hadde varslet til høsten. Den forutsatte at en slik redegjørelse også skulle omfatte en fullstendig oversikt over investeringer og driftsresultater ved Kings Bay etter 1945.

Innstillingen ble enstemmig bifalt av Stortinget den 19. juni etter et innlegg fra sakens ordfører, representanten Knudson, og et svar fra statsråd Holler.

Granskningskommisjonens rapport (Tønseth-rapporten) forelå i Industridepartementet den 20. juni 1963. En foreløpig rapport fra det sakkyndige utvalg om Vestre Senterfelt ble også mottatt samme dag. Som følge av hovedkonklusjonen i de sakkyndiges rapport besluttet departementet straks å innstille all oppfaringsvirksomhet.

For å kunne ta stilling til spørsmålet om drift av Kings Bays nye gruve på et forsvarlig grunnlag har Industridepartementet ment at det måtte ha innstillingen fra det sakkyndige utvalg om sikkerhetsforholdene i det Vestre Senterfelt. Denne rapport forelå så sent at det ikke var mulig for Industridepartementet å få fremmet saken i Stortingets vårsesjon. Det fremgår av det følgende kapitel at de sakkyndiges endelige vurdering av det nye gruvefeltet ennå ikke foreligger.

Etter å ha gått igjennom granskningskommisjonens rapport på ny kan departementet ikke finne at Stortingets vedtak om tilleggsbevilgning til Kings Bay for 1963 har skjedd på sviktende premisser. Forslaget til bevilgning skulle dekke utgifter som allerede var påløpet og utgifter til en meget begrenset virksomhet resten av 1963 og noen måneder i 1964. Tønseth-rapporten behandler sikkerhetsforholdene i den gamle gruve. Den vedrører ikke sikkerheten i det nye gruvefelt — Vestre Senterfelt. Etter ulykken var det på det rene at gjenopptakelse av driften i den gamle gruve ikke under noen omstendighet kunne komme på tale. Den uklarhet om de sikkerhetsmessige forhold ved en fortsatt drift som var til stede da Stortinget behandlet tilleggsbevilgningen var derfor bare knyttet til det Vestre Senterfelt.

De økonomiske, sikkerhetsmessige og politiske hensyn som må tas ved en vurdering av spørsmålet om fortsatt drift, var på det tidspunkt — den 19. juni — ikke tilstrekkelig klarlagt til at departementet hadde grunnlag for å fremme noe forslag til Stortinget om saken.

VIII. Ulykker i Ny-Ålesund etter 1945 og erstatninger.

1. Oversikt over ulykker.

Følgende oppstilling viser totalt antall dødsulykker i Ny-Ålesund fra 1. januar 1946 til 31. desember 1962.

Eksplosjonsulykke	4.12.1948	15	omkomne
Eksplosjonsulykke	7.1.1952	9	omkomne
Eksplosjonsulykke	19.3.1953	19	omkomne
Eksplosjonsulykke	5.11.1962	21	omkomne
		64	
Andre arbeidsulykker 1946—1962		12	
Drukningsulykke 2.8.1958		4	
Skutt av sinsyk 26.8.1946		1	
Dødsulykker 1946—62 i alt		81	

Av de 12 arbeidsulykker hendte 5 i årene 1946—52 og 7 i årene 1956—62. Det er stort sett enkeltulykker under arbeid i gruven eller under transport. Det var ingen dødsulykker i årene 1949, 1950, 1954, 1955, 1957 og 1960.

De følgende opplysninger refererer seg i det alt vesentlige til eksplosjonsulykkene.

Det går fram av etterfølgende tabell at halvparten av de omkomne etterlot seg hustru, — 23 enker etter de tre første eksplosjonsulykkene og 9 enker etter den siste.

Da ulykkene fant sted hadde de omkomne i alt 63 barn under 18 år. 21 av disse refererer seg til den siste.

Omkomne og etterlatte — Ulykker 1945—62

Ulykke	Omkomne	Hustru	Barn	Forsørgede foreldre	i alt etterlatte
Før 4.12. 1948	4*	—	—	—	—
4.12. 1948	15	8	13	1	22
7.1. 1952	9	4	6		10
19.3. 1953	19	11	15	3	29
5.11. 1962	21	9	21	2	32
Andre 1950—1962	13	6	8		14
I alt	81	38	63	6	107

*) Ingen opplysninger om etterlatte.

2. Erstatninger.

Arbeiderne var i 1948—53 gjennomgående livsforsikret for minimum 10 000 kroner, i 1962 for 15 000 kroner. Siden 1958 har selskapet dessuten egen dødsskadeforsikring som for gifte arbeidere med barn er på 30—35 000 kroner. Premien betales av selskapet.

Det har ikke vært ydet ekstra billighetserstatninger fra Staten til de etterlatte fra dødsulykkene i Ny-Ålesund. Forsikringer og andre midler som er utbetalt til de etterlatte er gjengitt i etterfølgende tabell.

Etter ulykken i 1948 ble det utbetalt 142 800 kroner i forsikringer. 4 av de forulykkede var ugifte og ikke forsikret. Etterlatte etter de 11 andre ved denne ulykke fikk jevnt over 13 000 kroner. Gjennomsnittlig utbetaling pr. omkommet var 9 500 kroner.

Etter ulykken i 1952 ble det utbetalt 105 000 kroner. Alle omkomne var forsikret med minst 10 000 kroner. Gjennomsnittlig utbetaling pr. omkommet var 11 700 kroner.

Etter ulykken i 1953 ble det utbetalt 497 000 kroner, hvorav nærmere halvparten kom fra Norsk Folkehjelp. Utbetalingene varierte fra kr. 2 000 til kr. 62 000, med et gjennomsnitt på 26 100 kroner.

Etter ulykken i 1962 ble det utbetalt i alt kr. 1 001 660. Herav var 182 560 kroner innsamlede gavemidler, som ble fordelt på etterlatte hustruer og barn i tillegg til forsikringen. Gavene ble fordelt av en komité med representanter fra selskapet, Norsk Arbeidsmandsforbund og Norsk Folkehjelp. Utbetaling (inkl. gavemidler) pr. omkommet varierte mellom 20 000 kroner og 105 000 kroner med et gjennomsnitt på kr. 47 700. Det minste utbetalte beløp for enke med ett barn var 55 900 kroner, for enke med flere barn var utbetalingene mellom 65 000 kroner og 75 000 kroner.

Tabell Utbetaling i kroner til de etterlatte.

	Antall omkomne	Norsk arbeidsmandsforb.	Forsikringsselskaper	Norsk Folkehjelp	Dødsskadeforsikring	Gavebeløp	Sum	Gj.snitt pr. omkommet
4. 12. 1948	15	32 800	110 000				142 800	9 500
7. 1. 1952	9	15 000	90 000				105 000	11 700
19. 3. 1953	19	27 200	249 000	221 000			497 200	26 100
5. 11. 1962	21	39 400	352 000		427 500	182 560	1 001 660	47 700
Andre 1950—62	13	4 700	145 000		85 000		234 700	18 000
Sum	77	119 100	946 200	221 000	512 500	182 560	1 981 360	25 800

3. Pensjoner.

Staten v/Rikstrygdeverket har betalt årlige pensjoner til etterlatte enker og barn under 18 år etter følgende satser:

Enker		Barn
Fra 1. 7. 1947	kr. 1 200	1. barn 400 kroner, øvrige barn kr. 200.
« 1. 1. 1951	« 1 800	1. barn 600 kroner, øvrige barn kr. 300.
« 1. 7. 1951	« 2 000	
« 1. 7. 1953	« 2 880	
« 1. 1. 1960	« 5 600	
« 1. 1. 1963	« 8 000	900 kr. pr. barn

Enkepensjon fra de tidligere ulykker er oppjustert og er nå kr. 8 000 pr. år.

Barnepensjonene utbetales etter Samordningsloven gjennom forsørgertrygden for barn. For barn yngre enn 16 år, ytes også barnetrygdstønad med:

400 kroner	pr. år	for ett	barn
900 kroner	—«—	to	«
1500 kroner	—«—	tre	«
2200 kroner	—«—	fire	«

Fordi faren er omkommet ytes barnetrygdstønad også for det eldste barn som er yngre enn 16 år. D. v. s. en ekstraytelse på kr. 400 pr. år når det er ett barn yngre enn 16 år, 500 kroner når det er to, 600 kroner når det er tre og 700 kroner når det er fire barn yngre enn 16 år.

Pensjon til foreldre gis i to tilfelle etter ulykken 5. november 1962 med kr. 1 800 og kr. 3 600, tilsammen kr. 5 400 pr. år.

De løpende årspensjoner for enker etter ulykken 5. november 1962 utgjør pr. 1. juli 1963 kr. 72 000, barnepensjoner utgjør kr. 25 000. Tilsammen mottar de etterlatte kr. 103 400 pr. år (inklusive foreldrepensjoner). Kapitalverdien av disse pensjonsytelser er av Rikstrygdeverket beregnet til i alt kr. 1 950 000. For den enkelte enkelte varierer kapitalverdien med alderen og ligger mellom 160 000 og 200 000 kroner.

Etter ulykker i perioden 1948—61 ytes det pr. 1. juli 1963 årspensjoner til 22 enker og 17 barn, ialt kr. 191 300 pr. år. Kapitalverdien av dette er beregnet til kr. 4 130 000.

De etterlatte etter ulykkene i Ny-Ålesund etter krigen, pr. 1. juli 1963 31 enker og 38 barn under 18 år, mottar tilsammen kr. 294 700 pr. år i pensjoner. Den tilsvarende kapitalverdi er på vel 6 mill. kroner.

Selskapets styre besluttet fra 1952 å utbetale ekstra barnepensjoner i tillegg til Rikstrygdeverkets ytelser.

En har fulgt Rikstrygdeverkets satser, fra 1. januar 1963 900 kroner pr. år. Inntil fylte 18 år har etterlatte barn dermed fått i alt kr. 1 800 pr. år.

I perioden 1952—1962 har selskapet utbetalt kr. 201 688 i barnepensjoner, som kommer i tillegg til de foran nevnte beløp.

Det er ikke fattet vedtak om å yte denne ekstra barnepensjon til barn etter ulykken 5. november 1962.

4. Spørsmål om ytterligere erstatning.

Pensjonene etter yrkesskadetrygdloven ligger nå på et så vidt høyt nivå at deres kapitaliserte verdi stort sett må antas å dekke de erstatninger som de etterlatte ville ha kunnet få tilkjent av domstolene etter alminnelige erstatningsregler. De etterlatte har foruten de nevnte pensjoner også mottatt visse andre ytelser i anledning av forsørgertapet, se om dette pkt. 2 ovenfor. Industridepartementet vil likevel nedsette et utvalg som skal vurdere om det i dette tilfelle er grunn til å gi ytterligere erstatning til de etterlatte.

5. De omkomne som ennå ikke er funnet.

De 10 av de 21 omkomne som det var mulig for redningsmannskapene å trenge fram til, ble brakt opp i dagen den 6. november.

De 11 omkomne som ennå ikke er brakt opp er: Ronald Andreassen, Arne Arntzen, Olav Berge, Hans Kemi, Håkon Lien, Rudolf Olaussen, Ole Stensvik, Sverre Sæther, Thomas

Thomassen, Albert Vråberg og Fredrik Wavold.

Ulykkesgruva er nå stengt og den er ennå delvis i brann. Det er umulig å vite om de 11 døde som ennå ikke er brakt ut av gruva kan finnes og identifiseres. For å bringe dette på det rene er omfattende og langvarige arbeider påkrevet.

Granskningskommisjonen uttaler seg ikke om dette spørsmål i sin rapport, men spørsmålet er av departementet forelagt kommisjonens formann som har forelagt det for kommisjonens medlem, bergingeniør I. Berge. Han ga en uttalelse den 4. juli 1963[1].)

Ingeniør Berge sier i sin uttalelse bl. a. at arbeidet med å finne de omkomne vil by på ganske store sikkerhetsmessige problemer, i det man vil finne en del av sjakten igjenrast. Rydding av slike ras er et vanskelig arbeid som i uheldigste tilfelle kan føre til tap av menneskeliv. Han fraråder derfor at man på ny setter i gang arbeidet med å gå ned i ulykkesgruva.

Spørsmålet har også vært lagt fram for Direktoratet for arbeidstilsynet som har svart i et brev av 2. juli 1963.[1]) Det uttales bl. a.:

«Det er sannsynlig at forarbeidene vil ta lang tid og medføre store omkostninger. Videre må det antas at flere av de omkomne under fyllingen og tømmingen av gruven kan være ført bort til andre steder enn der hvor de befant seg i ulykkesøyeblikket.

Direktoratet føler den største sympati for de omkomnes etterlatte, men anser det helt utilrådelig at det gjøres forsøk på å bringe de omkomne opp uten at særlige sikringstiltak blir truffet og at bergmesteren etterhvert som arbeidet skrider fram har kontroll over hva som til enhver tid må gjennomføres.»

Videre har man fra fungerende bergmester Mikalsen mottatt følgende brev av 4. juli 1963:

«Jeg har tidligere sammen med driftsbestyrer Grimsmo sett på spørsmålet om opphenting av de døde. Vi kom da til det resultat at det, med det pumpeutstyr som finnes på stedet, vil ta ca. 18 måneder å lense gruva. Dessuten vil det ta ca. 6 måneder for driving av stoll inn til nærheten av det sted hvor sannsynligvis 9 av de døde befinner seg.

Ved avreise ca. 20. juni så det ut for at brannen var slokt. Dette var imidlertid ikke tilfelle da sjakt VII ble åpnet for å berge pumpeutstyret. Det viste seg da at det likevel var brann. Man må derfor, for å være sikker, la gruva fylles helt med vann. Dette vil ta ca. 5 måneder. Det vil derfor ta ca. 29 måneder fra nå av før gruva kan tømmes. Ut over dette tidsrom er det vanskelig å angi den tid som vil gå med for å rydde seg fram, sannsynligvis gjennom ras, til de døde. Det er store muligheter for at der er betydelige ras som i meget sterk grad kan vanskeliggjøre arbeidet. Disse ras vil bety en stor fare. Det er ikke uten videre klart at dette arbeid overhode lar seg utføre, idet rasene kan være så store at det er forbundet med alt for stor risiko å la folk arbeide med dem. Det vil også være fare for vanninnbrudd i siste fase av stollarbeidet.

Tiden for lensing lar seg forkorte ved innsetting av flere store pumper, som må innkjøpes, men på den annen side kan arbeidet forsinkes sterkt ved eventuelle ras. En må derfor sannsynligvis regne med minst 30 måneder før arbeidet er avsluttet. Det kan ikke på forhånd sies med sikkerhet hva arbeidet vil koste, men bestyrer Grimsmo og jeg kom til ca. kr. 5 millioner.

Jeg må fraråde arbeidet da det er fare for at det ikke kan gjennomføres, og fordi en med all sannsynlighet vil måtte utsette personalet for stor fart ved opptak av gruva.»

Selskapet har fra driftsbestyrer Grimsmo fått et telegram av 1. april 1963[1]) som stort sett gir noen av de samme opplysninger som framgår av fungerende bergmesters uttalelse gjengitt foran.

Departementet vil be Kings Bays interimsstyre å arbeide videre med spørsmålet om det gis noen mulighet på en forsvarlig måte å få brakt de omkomne, som ennå ikke er funnet, opp av gruven.

IX. Vestre Senterfelt. Vurderinger.

1. Forutsetningene av 1956.

I St. prp. nr. 4 for 1956, som det er redegjort for under kapitlene III og IV i denne stortingsproposisjon, er gjengitt de forutsetninger som har ligget til grunn for gjenopptakelse av kullproduksjon i Ny-Ålesund etter eksplosjonsulykken i 1953. Kort kan disse forutsetninger sies å ha vært:

a) at det eksisterte et kullforråd som ga grunnlag for en tilstrekkelig lang levetid for den nye virksomhet.
b) at kullene kunne oppredes til et salgbart produkt.
c) at driften kunne skje på en sikkerhetsmessig forsvarlig måte.
d) at det ble skapt tilfredsstillende sosiale forhold i gruvesamfunnet i Ny-Ålesund.

Stortinget ga sin tilslutning til disse prinsipielle retningslinjer for gjenoppbyggingen. Ved regelmessige fremlegg for Stortinget har det blitt informert om anleggperioden fra 1956—1959/60 og den senere driftsperiode. Det har i denne tid ikke funnet sted noen endringer i de opprinnelige forutsetninger inntil ulykken i november i fjor. Departementet har heller ikke hatt kjennskap til opplysninger fra selskapets undersøkelsesarbeid og drift som har gjort det nødvendig med en ny vurdering av forutsetningene for gjenoppbyggingen av dets virksomhet. Spørsmålet om midlertidig driftsstans inntil Koksverket kom i produksjon er det redegjort for i det foregående.

[1]) Følger som utrykt vedlegg.

I St. prp. nr. 130 for 1962—63 har departementet gitt uttrykk for at det ønsket å få et sakkyndig utvalg til å vurdere sikkerheten i Vestre Senterfelt. Et slikt utvalg ble oppnevnt 24. mai 1963.

Utvalget fikk følgende sammensetning:
Deputy mining inspector G. Hoyle, London,
Professor W. Maas, Holland,
Første Bergråd Karl Røsgen, Vest-Tyskland,
Driftsingeniør Ivar Berge, Fosdalen,
Fung. bergmester G. Mikalsen, Svalbard.

Herr Hoyle måtte p. g. a. annet presserende arbeid be om å bli fritatt fra å være med i utvalget og driftsingeniør Berge ble da oppnevnt til formann. Professor Maas kunne på grunn av sitt arbeid i Kull- og Stålfellesskapet ikke delta i utvalgets befaring i Ny-Ålesund, men vil i midten av juli 1963 foreta sine undersøkelser av Vestre Senterfelt i Ny-Ålesund. Professor Maas vil da foreta sin befaring sammen med fungerende bergmester Mikalsen.

En del av utvalget (Berge, Røsgen, Mikalsen) har den 20. juli 1963 avgitt en foreløpig rapport til Industridepartementet.[1]) Det er forutsetningen at utvalget skal komme sammen til et avsluttende møte når professor Maas har foretatt sin reise til Svalbard og deretter avgi sin endelige rapport.

Styret i Kings Bay Kull Comp. A/S har den 4. juli 1963[1]) uttalt seg om de sakkyndiges foreløpige rapport.

Det sakkyndige utvalg (Berge, Røsgen og Mikalsen) har også med samtykke av Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S vurdert sikkerhetsforholdene i selskapets gruve V. Det har avgitt en uttalelse om denne gruve. Uttalelsen følger som utrykt vedlegg.[2])

2. Kullforrådet i Vestre Senterfelt og Vestfeltet.

I St. prp. nr. 4 1956 er det påpekt at de sakkyndige ikke er helt ut enige i hva Kings Bays kullfelter i Ny-Ålesund inneholder av kull. Anslagene for de samlede reserver varierte fra ca. 5,0 mill. t. brytbar kull til ca. 10,0 mill. t. I proposisjonen av 1956 tok departementet ikke stilling til disse anslag, idet det mente at det ikke var avgjørende for de nye investeringsplaner om kullfeltene inneholdt 5 eller 10 mill. t. kull. Med en antatt årsproduksjon på 200 000 tonn råkull ville selv det forsiktigste anslag på 5 mill. gi kullgrunnlag for en driftsperiode på 25 år.

De sakkyndiges vurdering av kullmengdene i de enkelte felter var i 1956 følgende:

	Mill. tonn kullreserver.		
	Dr. Orvin	Sherdahl	George Hoyle
Østfeltet	0,97	1,3	1,0
Agnes-feltet	0,5	0,5	0,75
Østre Senterfelt	1,0	1,5	1,5
Vestre Senterfelt	2,6	4,9	3,0
Vestfeltet	1,2	2,0	2,5
Sum	6,27	10,2	8,75
Herav brytbar	5,0		

Kullene i Ny-Ålesund består av flere fløtser eller ganger, som ikke alle er like brytverdige. Den viktigste fløts er Estergangen. Vurdering av denne gis i følgende tabell.

	Mill. tonn drivbar kull		
	Dr. Orvin	Dr. Read	Mr. Hoyle
Estergangen			
Østfeltet	0.47	0.26	0.5
Agnesfeltet	0.5	0.27	0.25
Østre Senterfelt	1.0	0.27	1.00
Vestre Senterfelt	1.5	1.94	2.00
Vestfeltet	1.2	2.65	2.5

Kullene i øst er godt kjent ved gruvedriften i dette området. Vestre Senterfelt og Vestfeltet var derimot lite klarlagt. Det var relativt få boringer som var foretatt i disse 2 felter. Det skyldes bl. a. at det var forbundet med betydelige vansker å foreta boreundersøkelser fra dagen.

Vestfeltene kan derfor bare undersøkes på en økonomisk og faglig forsvarlig måte ved hjelp av stoll- og ortdrifter. Ved slike arbeider under dagen vil man også få klarlagt kullkvaliteter, kullenes gassinnhold, fjellets beskaffenhet, hengforhold, forkastninger, og ikke minst spørsmålet om vanninnbrudd; som tidligere hadde skapt betydelige vansker for driften.

Faren for vanninnbrudd foreligger i Vestfeltene fra den ovenfor liggende Brøggerbreen og fra to mindre vann (Tvillingvannene). Ved en undersøkelsessynk som ble påhugget i 1958 og ført ned til under Tvillingvannenes midtpunkt, kunne vannlekasje inn i kullforekomsten ikke påvises.

Fra 1958 har Stortinget bevilget midler til oppfarings- og undersøkelsesarbeidet i Vestre Senterfelt. I 1961 vedtok Styret å åpne Vestre Senterfelt med den første sjakt for å kunne muliggjøre en gradvis overføring av kullproduksjonen fra det Vestre Senterfelt i løpet av 5—6 år.

Oppfaringen og undersøkelsen av Vestre Senterfelt må stort sett sies å ha gått etter programmet. Departementet viser til det som fremgår av styrets redegjørelse av 4. juli 1963.

[1]) Følger som særskilt vedlegg.
[2]) Følger som utrykt vedlegg.

Det sakkyndige utvalg refererer til selskapets vurdering av kullreservene (100 000 t. påviste kullmengder og 1.9 mill. t. sannsynlig kull), men sier at det selv vanskelig kan vurdere disse beregninger. Det gir uttrykk for at forekomstene ikke er blitt undersøkt og foreslår at selskapet før en eventuell drift vedtas, foretar de nødvendige undersøkelser for å få klarhet over kullforrådet. Oppfaringsarbeidene hittil synes positive for så vidt angår mektigheter og kvaliteter i den såkalte Estergang. Det foreligger derfor ikke etter departementets mening, på grunnlag av det nåværende undersøkelsesmaterialet for Vestre Senterfelt, grunn til å betvile styrets anslag over kullreservene.

Departementet er imidlertid enig med det sakkyndige utvalg at det ville være behov for fortsatte undersøkelser hvis man vil ta sikte på en senere drift. Med de anlegg og angrepspunkter under dagen som oppfaringsarbeidet hittil har gitt, foreligger det imidlertid gode muligheter for å få sluttført undersøkelsene av Vestre Senterfelt og av det utstøtende Vestfeltet som ennå er lite kjent. Etter styrets antakelser inneholder dette siste felt 4 mill. t. malm mot antatt 2 mill. t. i Vestre Senterfelt.

3. Gassforhold.

Kings Bay-kullenes totale utgassing er anslått til 4—6 m^3 gass (CH_4 gass) pr. tonn råkull. Denne utgassing er regnet for å være forholdsvis liten sammenliknet med kullgruver flest. I sin alminnelighet regnes med en avgassing på 10—12 m^3 gass pr. tonn kull. Det kan også nevnes at i flere gruver i Vest-Europa er avgassingen så høy som 30—40 m^3 pr. t.

Det var ventet at Vestre Senterfelt skulle ha noe gunstigere gassforhold enn i det Østre Senterfelt, fordi overdekningen i vest gjennomgående er mindre enn i øst. Oppfaringen i det Vestre Senterfelt fram til høsten 1962 hadde også stort sett bekreftet denne antakelse. Det var fram til det tidspunkt konstatert meget liten avgassing i feltet (se bergmester Mikalsens uttalelse om oppfaringen 1962—63, se prp. s. 16—17.

Ved undersøkelsen siste vintersesong kom oppfaringsarbeidene inn i kull-leier med en såvidt stor overdekning som 300—350 m, mens man hittil stort sett hadde arbeidet i felter med en overdekning på 60—100 m.

I partiene med stor overdekning ble påtruffet såkalt «gassblåsere», d. v. s. utstrømning av konsentrert metangass fra «hulrom» med stort trykk. Det farlige og usikre moment nettopp ved Kings Bay-kullene er disse overraskende og plutselige gassutstrømninger.

Om gassansamlinger uttaler det sakkyndige utvalg mellom annet følgende (kfr. rapportens 4, 3, 1):

«Den totale avgasning på 4—5 m^3 CH_4 pr. tonn produsert er forholdsvis liten. Man kan likevel ikke se bort fra muligheten for gass- og kullstøveksplosjoner. Man må ta hensyn til at avgasningen ikke er lik over hele feltet, men stiger betraktelig mot dypet, fra et nærmest gassfritt område mot Dagen, der det er liten overdekning. En spesiell fare skaper de såkalte «gassblåsere», som allerede er påtruffet. Videre viser de tidligere eksplosjoner at gassfaren er stor.

Det er en anerkjent oppfatning at gruver med sporadisk opptredende større gassansamlinger, er farligere enn gruver med jevnt fordelt gassfare.»

Utvalget understreker at det under slike gassforhold som det må påregnes i Vestre Senterfelt, blir svært viktig å overvåke metaninnholdet i luftstrømmene hyppig og regelmessig. Det må likeledes stilles strenge krav til ventilasjon. Utvalget sier om dette:

«Det er tvilsomt om den nåværende ventilasjon og de inntil nå utførte arbeider i tilstrekkelig grad kan eliminere eventuelle gassansamlinger under de rådende geologiske forhold.»

Utvalget fremhever et særlig forhold som det mener vil vanskeliggjøre kontrollen med metaninnholdet i det lange løp — nemlig de store utdrevne strosserom. Her foreligger det fare for at det kan samles opp betydelige gassmengder som på grunn av ras eller andre forhold kan strømme ut i store mengder til de nærliggende gruveganger.

Som tidligere nevnt har prof. Maas, Holland, ikke deltatt ved utformingen av utvalgets foreløpige rapport. Prof. Maas er kjent for sine kunnskaper om gass- og ventilasjonsproblemer i en kullgruve. Hans vurdering av gassansamlinger og ventilasjon i Vestre Senterfelt imøteses derfor med en særlig interesse. Det vil etter departementets mening være ønskelig om man kunne få en mere inngående vurdering av disse viktige forhold enn hva det sakkyndige utvalg hittil har hatt høve til på den korte tid som har stått til dets rådighet. Spesielt vil det være av betydning å få vurdert gassfaren og ventilasjonsproblemene i den del av Vestre Senterfelt som har en relativt liten overdekning f. eks. under 100 m. Resultatene av undersøkelsene hittil tyder nemlig på at denne del av feltet, som antas å utgjøre omlag 70 pst. av forekomsten, representerer en mindre gassfare enn områdene med stor overdekning.

I tillegg til selve gassfaren, må man i gruver med særlig fare for kullstøveksplosjoner regne med at en gasseksplosjon kan forplante seg videre og bli forsterket ved en kullstøveksplosjon.

Om faren for utbredelse av en gasseksplosjon uttaler utvalget:

«På tross av alt forebyggende arbeide, må man alltid regne med muligheten av at det kan oppstå eksplosjoner i gassfarlige gruver. I Ny-Ålesund må denne mulighet, som tidligere omtalt, ansees for å være forholdsvis stor. Man må derfor inngående vurdere hvordan en skal begrense omfanget av en eventuell eksplosjon. En liten gasseksplosjon kan finne nødvendig næring for videre utbredelse i det kullstøv som finnes på strosser og i skrapeorter. Dette kullstøv må ansees å være utpreget eksplosjonsfarlig grunnet det høye innhold av flyktige bestanddeler. Derfor er en planmessig bekjempelse av kullstøv meget viktig.

Ved den planlagte produksjonsmetode med skyting og skraping må man vente en betydelig støvdannelse. Denne støvdannelse blir ennå større grunnet beltetransporten, særlig ved overgangene fra det ene belte til det andre. Som tidligere nevnt, er det med de trange tverrsnitt i belteorter og -sjakter praktisk talt umulig, eller iallfall meget vanskelig, å holde rent for større kullstøvmengder. Også av denne grunn er det nødvendig å gå over til større profil.»

Utvalget behandler også spørsmålet om effektiviteten av stenstøvspredning. En viser til rapportens punkt 4, 3.3. om dette.

Det kan ikke sies å være brakt på det rene om Kinngs Bay-kullene gir kullstøv som er eksplosjonsfarlig. Granskningskommisjonen (Tønsethrapp.) regner med muligheten for at den siste eksplosjonsulykken kan ha blitt forsterket ved en påfølgende kullstøveksplosjon.

Kings Bay-kullene er som kjent noe flyktig kull, (40—43 pst. flyktige deler). Denne type av kull er regnet for å gi et særlig farlig kullstøv. Bestemmende for om det kan utløses en kullstøveksplosjon er imidlertid ikke bare avhengig av kullenes innhold av flyktige deler, men også av deres innhold av ikke-brennbare komponenter, aske og vann. Kings Bay-kullene har et stort askeinnhold som skulle redusere faren for kullstøveksplosjon i tilsvarende grad. Av betydning for kullstøveksplosjonsfaren er også kullenes innhold av fusil, clarit etc.

Industridepartementet har i noen år foretatt visse undersøkelser av Svalbardkullenes forskjellige egenskaper. Undersøkelsene har resultert i en klassifikasjon av Kings Bay kull, det internasjonale system som her nyttes, som mellom annet gir uttrykk for at disse kulls «bakeevne» er lav og deres forkoksningsevne er liten eller ikke eksisterer. På grunn av Kings Bay-kullenes egenart antas det ikke å være mulig — som f. eks. ved Longyearkull, å kunne konstatere om en kullstøveksplosjon har vært medvirkende ved en gasseksplosjon uten at man undersøker en eventuell koksdannelse ved mikroskopiske- og kjemiske analyser.

Det har etter den siste eksplosjon ikke blitt foretatt slike undersøkelser. Industridepartementet mener at det er meget viktig å få disse undersøkelser gjort for om mulig å få konstatert om kullstøveksplosjon har funnet sted ved ulykken, og dessuten få en større klarhet i om kullstøv kan sies å gi et spesielt faremoment i Vestre Senterfelt.

4. Hengforhold og faren for blokkfall.

Før undersøkelsen av Vestre Senterfelt ble iverksatt var det de sakkyndiges mening at hengforholdene i Vestre Senterfelt og faren for blokkfall ville være omtrent som i det Østre felt (nærmere bestemt Esterfløtsen på samme dybdenivå). Så sent som sommeren 1962 kunne det ikke påvises noe ekstraordinært i gruvegangenes tak. Først ved befaringen i mai 1963 kunne såvel representanter for selskapet og gruveledelsen som det sakkyndige utvalg konstatere at hengen i samtlige orter var dårlig. I løpet av et meget kort tidsrom mellom 2 inspeksjoner kunne det denne vår fastslåes at hengforholdene hadde forverret seg betraktelig. På knapt en uke hadde varm ventilasjonsluft fra dagen tint opp det frosne fjell i hengen og ført til fall av store mengder stein og løse blokker.

Utvalget uttaler om hengforholdene (se rap. pkt. 2.1.2):

«Man har ved ovennevnte inspeksjoner fått et godt bilde av de vanskeligheter med hengen man står overfor i denne gruve. På grunn av de geologiske forhold er hengen meget ujamn, og den er full av glattpolerte glideflater og stikk. Mellom stikkene er det mange steder kull- eller islag. Dette gjør at blokkfall i større grad enn vanlig vil kunne komme uten forvarsel.»

Uttalelser som nå foreligger fra selskapets styre, gruveledelse og arbeidere går ut på at hengen i Vestre Senterfelt er dårligere enn i Østre Senterfelt. Man må derfor kunne forutsette at Vestre Senterfelt vil bli vanskeligere å drive enn det østre felt. I enhver gruve, enten det er malm- eller kullgruve må en være forberedt på ulykker som følge av steinras eller blokkfall. I gruvene i Ny-Ålesund gjør det seg her dessuten gjeldende et særlig faremoment, kullgangene i Kings Bay gruvene bærer preg av voldsomme tektoniske forskyvninger, som ofte har presset kulleiene sammen til mektighet på opptil 15 meter. Ved kullbryting av så store mektigheter oppstår det arbeidssteder hvor avstanden mellom gulv og tak nødvendigvis blir stor. Faren for dødsulykker blir derfor betydelig.

Den store fare for blokkfall som foreligger i Vestre Senterfelt mener det sakkyndige utvalg kan reduseres vesentlig ved at det i ortene hengboltes og brukes flatjern og netting.

En slik sikring er imidlertid meget kostbar og vil etter utvalgets anslag beløpe seg til ca. 8 kroner pr. tonn produsert råkull.

Hvis man går over til regulær produksjonsdrift vil faren for blokkfall økes ytterligere fordi drivingen av strosser vil avdekke store partier av hengen. Før selskapet derfor bestemmer seg for produksjonsdrift, bør det drive prøvestrosser med sikte på å få utarbeidet en sikker forbygningsmetode, som gir en høy grad av sikkerhet. Utvalget finner ikke å kunne godta de forbygningsmetoder som hittil har vært nyttet.

Styret har i sin redegjørelse pekt på fordelene med retirerende drift og henviser på side 5 til de fortrinn en slik drift vil kunne gi. Man vil kunne få bedre oversikt over fløytsen før kullene avbygges, bedre konsentrasjon av arbeidsplassene, mindre påkjenning på forbygningen i orter som er i drift, gode adkomstveier som letter inspeksjon, kontroll, oversikt og mere betryggende adkomster for opplegg av elektriske kabler etc.

5. Generelle forhold.

Utvalget har visse merknader til det produksjonstekniske opplegg og til nødvendigheten av sikringstiltak av mere generelt innhold. En viser her til rapporter og til styrets kommentarer.

C. Rapportens konklusjon.

Det sakkyndige utvalg konkluderer med følgende:

«Det er i den foreliggende rapport vist til et stort antall sikkerhetsmessige mangler. Det sakkyndige utvalg er enstemmig av den mening at totaltilstanden i gruva for øyeblikket, og under de nåværende forutsetninger også for fremtiden, ikke gir tilstrekkelig sikkerhet. Man må derfor for fremtiden regne med større såvel skade- som ulykkesfrekvens enn ved tilsvarende gruver ellers. Dette kan føres tilbake til følgende hovedårsaker.

1. Meget dårlige hengforhold.
2. Manglende brukbar og sikker avbygningsplan.
3. Utilstrekkelig forbygning.
4. Utilstrekkelig ventilasjon og derav følgende utilstrekkelig sikkerhet mot eksplosjon.
5. Mangel på kvalifiserte kullgruvearbeidere.
6. Utilstrekkelig gruveledelse med hensyn til:
   a. antall og utdannelsesgrad av stigere,
   b. personell innen bedriftsledelsen.
   Dette siste resulterer i mangelfull planlegging.
7. Utilstrekkelig kontroll av Bergmester idet denne ikke kan besøke gruvene i vinterhalvåret.

For å bedre sikkerheten har utvalget fremkommet med en del forslag som kan sammenfattes som følger:

a. Forsøk på å utvikle en brukbar avbygningsmetode som muliggjør tilstrekkelig forbygning og ventilasjon.
b. Forbedring og forsterking av forbygning.
c. Bedre ventilasjon og forbedring av beskyttelse mot gass- og kullstøveksplosjoner.
d. Planmessig opplæring av arbeidsstokken.
e. Ansettelse av et større antall stigere med bergskole.
f. Avlastning av driftsledelsen ved bergingeniører.

Utvalget er klar over at virkeliggjørelse av disse anbefalinger i første omgang vil føre til en betraktelig økning av produksjonskostnadene. Dette spørsmål er imidlertid ikke undersøkt i nevneverdig grad da det ville føre ut over utvalgets mandat.

Uavhengig av dette må det henvises til at sikkerhetsmessig tilfredsstillende tilstander vanskelig kan oppnås ved de naturgitte forhold i Ny-Ålesund.

Utvalget vil derfor foreslå at man tar opp til grundig vurdering å innstille bedriften helt eller delvis. Dette så meget mer som kullproduksjon kan foregå på andre kullganger på Svalbard under vesentlig gunstigere sikkerhetsmessige forhold. Om man av andre grunner enn å drive økonomisk gruvedrift vil opprettholde bedriften, kan man produsere til eget forbruk. Gruvedriften kunne da legges til steder med gunstigere fløtsforhold, og produksjonen kunne tas ved oppfaringsdrift. Forskjellige sikkerhetsmessige betenkeligheter ville da falle bort. Man ville f. eks. ikke lenger måtte utvikle en sikker strossemetode og ved en så liten gruvedrift ville en uten videre kunne skaffe tilstrekkelig ventilasjon.

Som et apropos kan nevnes at det ved Ny-Ålesund finnes en jernmalmforekomst. Denne er i Anders K. Orvins avhandling av 1934, side 40, omtalt som udrivverdig. Man burde kanskje likevel undersøke denne nærmere.»

7. Styrets konklusjon av 4. juli 1963.

I sin uttalelse om Vestre Senterfelt av 4. juli d. å. gir det avgåtte styre en bred redegjørelse for forholdene og konkluderer med:

«Det er styrets oppfatning at utvalgets rapport, og da særlig i konklusjonen, er situasjonsbestemt Konklusjonen lest alene blir da direkte misvisende.

På grunnlag av innledende vurdering og planlegging av Vestre Senterfelt, befaring der i år og utvalgets rapport, er styrets oppfatning denne:

Utvalget har ikke kunnet påpeke sikkerhetsmessige mangler av betydning under virksomheten i Vestre Senterfelt før den dårlige heng avslørte seg tydeligere ultimo mai iår, under utvalgets besøk.

Vi kjenner ikke til at bergmesteren, som oppholdt seg i Ny-Ålesund i vinter og som er medlem av utvalget, har påpekt sikkerhetsmessige mangler i vinter.

På grunnlag av tilstander i undersøkelsesområdet har utvalget pekt på en rekke forhold av betydning for sikkerheten når virksomheten ses på lengre sikt. Dessuten ble pekt på øyeblikkelig behov for kompletterende forbygging som følge av «løsnende» heng.

Utvalget har pekt på 3 forhold av særlig betydning:

a) Naturlige forutsetninger for ventilasjonen med åpne strosser som særlig problem.
b) Feltets påtakelige dårlige heng, og de pro-

blemer denne reiser i forbindelse med kullenes avbygging i strosser.

c) Faremomenter så fremt lignende forhold med oppstuede kull mot overskyvningsplanet fremkommer og som man hadde i Østre Senterfelt.

Styret har uttalt seg om de nevnte forhold således:

a) Utvalgets konklusjon om at forsvarlig ventilasjon av åpne strosser vanskelig kan etableres, er en dom over selskapets erfaringer hittil, over vurderinger fra tidligere sakkyndige inklusive granskingskommisjoner. Konklusjonen synes ikke å stemme med erfaringene.

b) Styret er klar over at hengforholdene reiser nye problemer, og peker på de muligheter for forbygging som kanskje kan utvikles, så fremt kullbryting uten anvendelse av sprengstoff i borhullene viser seg hensiktsmessig forøvrig. At det ikke er utarbeidet plan for strossing som dekker de dårlige hengforhold er naturlig. Problemet er først kommet for dagen i løpet av våren som følge av iakttakelser under pågående arbeider i feltet.

c) Spesielle faremomenter ved gassdannelse under særlige høyloftede forhold, er selskapet oppmerksom på, jfr. vår oppfatning av eksplosjonen 5. november 1962.

Slike forhold er ikke funnet hittil i Vestre Senterfelt, men det er all grunn til å være oppmerksom på dette og evt. ta de forholdsregler som tilsies. Forøvrig må eksplosjonsulykkens initiering, forløp og konsekvenser underkastes et mere inngående studium enn hittil, bl. a. som grunnlag for vurdering av fremtidig drift.»

8. Oppsummering.

Det sakkyndige utvalgs rapport er som nevnt foreløpig. Det venter å kunne avgi sin endelige rapport forholdsvis snart etter professor Maas' reise til Svalbard.

Det vil også være av interesse å få gruveinspektør G. Hoyle's mening om fortsatt kulldrift i Ny-Ålesund. Departementet vil søke å få innhentet en slik uttalelse. En kan imidlertid ikke vente noen vesentlig endring i det helhetsinntrykk, som departementet nå har fått ved en oppsummering av resultatene av undersøkelsene i Vestre Senterfelt og den foreløpige vurdering fra det sakkyndige utvalg.

Den oppsummering og konklusjon som i det følgende er gitt uttrykk for, må likevel inntil videre oppfattes som foreløpig.

Målsettingen for den undersøkelse som har funnet sted i Vestre Senterfelt har vært å legge forholdene til rette for en senere produksjonsdrift samtidig som selskapet fikk undersøkt dette felt og eventuelt på et senere tidspunkt også Vestfeltet. Resultatene av undersøkelsene har gitt svar på en rekke forhold som ikke var kjent og som man først kunne få klarlagt gjennom de omfattende oppfarings- og undersøkelsesarbeider som nå er utført i Vestre Senterfelt.

Undersøkelsene synes å bekrefte at Vestre Senterfelt representerer en kullforekomst, som vil være tilstrekkelig for en fortsatt drift. På grunn av gassfare må imidlertid en del av forekomsten ikke anses drivverdig. Mengden av brytverdig kull kan skjønnsmessig anslås til om lag 1,4 mill. tonn. I tillegg til denne mengde kommer sannsynlig kull i det tilstøtende Vestfelt som selskapet anser for sitt hovedfelt. Området er her ennå lite kjent.

På grunn av eksplosjonsulykken har Kings Bay avskrevet Agnesfeltet og Østre Senterfelt. Det gjenstår her ca. 500 000 t. kull som i det vesentlige var oppfart.

Den mengde drivverdig kull som selskapet derved har til sin disposisjon er ved dette blitt ganske betydelig redusert. Hvis anleggene i dag skulle ha vært bygget opp, ville det sannsynlige kullforråd ikke vært tilstrekkelig for en rimelig levetid for gruven. Ett annet synspunkt kan legges til grunn når de viktigste produksjonsanlegg og investeringer i den sosiale sektor allerede er foretatt.

Hvis det skulle bli bestemt at produksjon skal opptas i Vestre Senterfelt, vil det ut fra den oversikt over kullmengdene som selskapet i dag har, neppe være forsvarlig å forutsette en større årlig produksjon enn 150 000 tonn råkull. Driften basert på Vestre Senterfelt alene ville da ha en levetid på anslagsvis 10 år.

Kull fra Vestre Senterfelt er ennå ikke prøvet på selskapets renseverk, men med de erfaringer som selskapet har fått ved rensing av kull fra Østre Senterfelt, er det grunn til å vente at kullene fra Vestfeltet vil gi en salgsmessig tilfredsstillende kvalitet.

De gassforhold som nå er klarlagt i Vestre Senterfelt, synes stort sett å være noe bedre enn forholdene i det Østre Senterfelt (Estergangen) med unntak av de områder som har stor overdekning. I områder med stor overdekning er gassforholdene mere lik dem en finner i det Østre felt. Her er gassfaren betenkelig stor.

Hengforholdene og faren for blokkfall må også sies å være godt belyst. Konklusjonen synes å måtte bli at Vestre Senterfelt vil få vanskeligere driftsforhold enn opprinnelig antatt og at tilstrekkelig sikring og forbygning bare kan skje ved økte investeringer og en forholdsvis sterk økning i driftskostnadene.

Før produksjonsdrift overhodet kan opptas i Vestre Senterfelt vil det bli behov for ytterligere oppfaringsarbeider og det vil være nødvendig med ganske omfattende forsøk for å finne fram til en forsvarlig strossemetode. Det er mulig at ett års oppfaring og undersøkelser ville være tilstrekkelig før driften igangsettes.

X. Kings Bay Kull Comp. A/S.

Om fortsatt virksomhet.

Den konklusjon om de gruvetekniske forhold i Vestre Senterfelt vil ha en avgjørende innvirkning på Kings Bays muligheter for å kunne oppnå en økonomisk lønnsom drift.

Før ulykken i november baserte selskapet sine kalkyler på følgende driftskostnader:

	200 000 t. råkull	150 000 t. råkull	100 000 t. råkull
Selvkost (inkl. renter og avdrag på anleggskapitalen) (Kr. pr. tonn renset kull):	ca. 72	ca. 83	ca. 100

Det sakkyndige utvalg nevner i sin rapport at for å oppnå en mer betryggende forbygning må selskapet regne med en utgift på kr. 8/tonn råkull eller ca. kr. 12/tonn salgskull. I tillegg til disse utgifter vil det kreves investeringer og høyere driftsutgifter for å få en tilfredsstillende ventilasjon i gruven. Hva en mer betryggende strossedrift vil innebære av økte driftskostnader, er det ikke mulig med det nåværende erfaringsmateriale å si noe bestemt om. Også på denne post må en regne med høyere kostnader pr. tonn.

De strengere krav som heretter må stilles til opplæring av arbeidskraften, til en sterkere bemanning med teknisk utdannet personell m. v. må nødvendigvis føre til noe høyere driftsutgifter. På den annen side bør selskapet kunne regne med en høyere produksjonseffektivitet i Vestre Senterfelt enn i den gamle gruve.

En driftskalkyle basert på de krav som i dag må stilles til sikkerhet, kan bare bli skjønnsmessig. Anslagsvis må selskapet nå regne med ca. kr. 13—14 pr. tonn skipningskull i tillegg til de kostnader som det tidligere har lagt til grunn. Selvkost pr. tonn salgskull kommer derved minst opp i ca. kr. 85/tonn fob ved en årlig råkullproduksjon på 200 000 tonn og ca. kr. 95/tonn fob ved en produksjon på 150 000 tonn, (som antakelig er det mest sannsynlige produksjonsnivå).

De gjennomsnittlige salgspriser cif som selskapet i dag kan regne med vil neppe overstige ca. kr. 80—85/tonn som med dagens frakter vil tilsvare en fob.-verdi på ca. kr. 70/tonn. Ut fra dagens priser vil selskapet selv ved full produksjon få et betydelig driftsunderskudd.

Det er med disse kalkyler ganske tydelig at en kulldrift i Ny-Ålesund i regi av et så lite gruveselskap som Kings Bay, ikke vil være økonomisk regningssvarende. Til grunn for Kings Bays virksomhet i Ny-Ålesund har også ligget andre hensyn enn de rent økonomiske og forretningsmessige motiv. De beregnede driftskalkyler som tidligere har vært lagt fram, har imidlertid gitt et langt bedre driftsresultat enn hva selskapet nå realistisk kan basere seg på.

I et etterfølgende kapitel er behandlet hvilke norske interesser som er knyttet til en fortsatt norsk virksomhet i Ny-Ålesund. Det vil fremgå av dette avsnitt at departementet legger betydelig vekt på at de norske rettigheter i Ny-Ålesund blir opprettholdt.

Industridepartementet mener derfor at det på det nåværende tidspunkt, før de sakkyndiges endelige vurdering av gruvemyndighetene foreligger, er forhastet å ta et definitivt standpunkt til om kulldriften i Ny-Ålesund skal nedlegges for godt. Inntil videre vil departementet derfor tilrå at det blir igjen et vakt- og vedlikeholdsmannskap for å sikre verdiene på stedet.

I mellomtiden bør det foretas undersøkelser om det gis et forsvarlig grunnlag for en gjenopptakelse av kulldriften på et senere tidspunkt. En eventuell drift synes imidlertid bare å komme på tale om den på en rasjonell måte kan innpasses i et større norsk selskaps virksomhet. Uten at man har et selskap med en bred administrativ og teknisk basis vil departementet ikke kunne tilrå en kulldrift i Ny-Ålesund på grunn av de ekstraordinære praktiske og sikkerhetsmessige vansker som en slik drift vil stå overfor. I denne forbindelse vil departementet vise til de store kullfelter som Staten eier i Adventdalen, og til et etterfølgende kapittel som redegjør for Statens forhold til Store Norske.

Ut fra det syn som departementet har på en eventuell kulldrift i Ny-Ålesund, finner det ikke lenger grunnlag for å opprettholde virksomheten ved Kings Bay Kull Comp. A/S. Departementet vil derfor tilrå at selskapets kulldrift i Ny-Ålesund innstilles. Selskapet bør imidlertid bli opprettholdt som eget rettssubjekt. Det blir interimsstyrets oppgave å gjennomføre de tiltak som under disse omstendigheter blir nødvendige.

Det er flere ansatte som i en årrekke har vært knyttet til selskapet. Ved innstillingen av kulldriften bør det tas rimelige hensyn til disse. I den utstrekning det her blir spørsmål om bevilgninger vil forslaget bli fremmet for Stortinget.

De finansielle konsekvenser ved en innstilling av driften er behandlet i kap. XV.

XI. Samordning av kullproduksjonen på Svalbard m. v.

Forhandlinger med Store Norske.

Departementet har tidligere vært inne på samordningsspørsmålet både i forbindelse med koksverksaken og i forbindelse med enkelte proposisjoner og meldinger om Kings Bay Kull Comp. A/S (kfr. St. meld. nr. 90 for 1961—62). Stortingets industrikomité har både i Innst. S. nr. 271 for 1961—62 og Innst. S. nr. 274 for 1962—63 forutsatt en redegjørelse om spørsmålet.

Det har i den senere tid vært undersøkt om det kunne være en løsning på problemet at de to kullselskapene ble slått sammen til ett selskap. Forutsetningen for en slik sammenslutning ville antagelig være at staten overtok aksjene eller aksjemajoriteten i Store Norske. Staten har på grunnlag av ytet lån og lånegaranti til selskapet rett til å ha 2 representanter i styret, men har som kjent ikke aksjer i selskapet.

Formålet med å slå de to kullselskaper sammen skulle være å unngå en uheldig konkurranse mellom dem og å muliggjøre en mer rasjonell utnyttelse av kullforekomstene. Departementet har ment at en sammenslutning også burde omfatte Koksverket som skal ha et nært samarbeid med kullselskapene. Ved en slik integrering av kullselskapene og Koksverket vil man lettere kunne løse eventuelle interessemotsetninger mellom produsent og avtaker.

Etter drøftinger mellom Industridepartementet og representanter for Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S bestemte Regjeringen seg i mars 1963 for at departementet med forbehold av Stortingets samtykke skulle fremsette tilbud om kjøp av aksjene — 19 200 aksjer, pålydende hver kr. 500,—, til en kurs av 200 pst. av pålydende, inntil kr. 19,2 millioner. Det var en forutsetning for tilbudet at staten på denne måte ervervet aksjemajoriteten på f r i v i l l i g g r u n n l a g, og at det for øvrig ble oppnådd en avtale som sett fra statens synspunkt var tilfredsstillende.

Tilbudet ble oversendt selskapet 26. mars d. å. Før styret ville forelegge det for selskapets aksjonærer, ønsket det klarlagt visse viktige spørsmål så som beskatning av fortjenesten for salget av aksjene og om disponeringen av mulige inntekter ved salg eller bortleie av kullfelter til et utenlandsk selskap som hadde gjort forespørsel herom til Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S.

Det har tatt atskillig tid å få undersøkt disse tilleggsspørsmål fra selskapets styre. Forhandlinger om spørsmålene er derfor ikke sluttført.

Det har hele tiden vært en forutsetning for en eventuell avtale om kjøp av aksjene at det ikke skulle gis andre skattevilkår enn de som fulgte av de nåværende skattebestemmelser og administrative praksis. Det er ennå ikke definitivt klarlagt om dette ville være en akseptabel ordning for de aksjonærer som har erklært seg villig til at det blir forhandlet om et salg av deres aksjer i selskapet. Ved tilbudet om en kurs på 200 pst. av aksjenes pålydende, er det etter departementets mening fremsatt ett for aksjonærene meget gunstig forslag. Det tilleggskrav som senere er fremsatt om at aksjonærene i et visst antall år etter et eventuelt aksjesalg, skal ha en forholdsmessig andel av fremtidige inntekter ved salg eller bortleie av en del av selskapets kullfelter, finner departementet ikke å kunne akseptere på bakgrunn av den betydelige overkurs som allerede er tilbudt.

Spørsmålet om et erverv av aksjer eller aksjemajoriteten i Store Norske er også kommet i en noe annen stilling som følge av det forslag som er fremsatt i denne stortingsproposisjon med hensyn til en avvikling av kulldriften ved Kings Bay Kull Comp. A/S. Når staten ønsket å erverve aksjemajoriteten, var det i første rekke for å oppnå en hensiktsmessig koordinering av Koksverkets og Store Norskes interesser. Det er fortsatt meget som kunne tale for en sammenslutning av disse to selskaper. Den forlangte pris for aksjene i Store Norske er imidlertid nå kommet så høyt og forholdene i det hele blitt så kompliserte, at Industridepartementet er av den oppfatning at forhandlingene ikke bør føres videre. Selskapet er underrettet om dette. De samarbeidsspørsmål som er til stede mellom Koksverket og Store Norske må i tilfelle søkes løst på annen måte. Den samarbeidsavtale som er inngått mellom kullselskapene og Koksverket burde gi grunnlag for slike drøftinger.

Etter at Stortinget har behandlet denne proposisjon, vil departementet igjen ta kontakt med styret i Store Norske for å få drøftet de fremtidige samarbeidsspørsmål.

For øvrig vil departementet gi uttrykk for at det standpunkt som det har tatt i den foreliggende sak, ikke innebærer noen endring i de prinsipielle retningslinjer som ligger til grunn for departementets industripolitikk.

XII. Oppnevning av styrer i statsselskaper og de ansattes representasjon i styrene m. v.

1. Styret i Kings Bay Kull Comp. A/S.

Som eier av aksjene i Kings Bay Kull Comp. A/S er det staten ved Industridepartementet som på generalforsamlingene i selskapet velger styremedlemmene.

Man viser til følgende oppgave over styrets sammensetning fra 1946 til 1963:

Tidsrom	Formann	Viseformann	Medlemmer
25/5. 45—31/3. 48	E. Slåtto 1)		B. A. Sherdahl 2) Johs. Nore 3)
31/3. 48—20/4. 49	ds.		B. A. Sherdahl Johs. Nore Johs. M. P. Ødegård 4)
20/4. 49—8/4. 52	ds.	B. A. Sherdahl	Johs. Nore Johs. M. P. Ødegård
8/4. 52—2/10. 53	ds.	ds.	Johs. M. P. Ødegård
2/10. 53—27/4. 55	N. Stephansen 5)	ds.	Johs. M. P. Ødegård H. Merckoll 6)
27/4. 55—6/4. 56	Ottar Engstrøm 7)	ds.	Arne Hofseth 8) Anders Kokkvold 9) N. Stephansen
6/4. 56—29/4. 58	Ottar Engstrøm	B. A. Sherdahl	Reidar Danielsen 1) Anders Kokkvold N. Stephansen
29/4. 58—26/5. 61	Karl Skjerdal 10)	N. Stephansen	Ludvig Larssen 11)
26/5. 61—5/7. 63	ds.	Ludvig Larssen	Odd Berg 12)
5/7. 63—	Finn B. Midbøe 13)		Gunnar Løvaas 14) Arne Rein Christiansen 15) Walter Kristiansen 4)

1) Industridirektør
2) Direktør, Kongsberg Sølvverk
3) Direktør, Norsk Brenselimport A/S
4) Forretningsfører, Norsk Arbeidsmandsforbund
5) Direktør, Norsk Hydro
6) Bergmester, Asker
7) Driftsbestyrer, berging., A/S Olivin
8) Professor i grubedrift, NTH
9) Stiger, Løkken Verk
10) Departementsråd, Industridepartementet
11) Bergingeniør, direktør
12) Konsul, Tromsø
13) Lagdommer
14) Overingeniør, Skorovas
15) Statsautorisert revisor

Selskapet har i disse år nyttet følgende sakkyndig hjelp:

Direktør Einar Landmark, fast teknisk konsulent,
Ingeniør A. Sandaker, transport og anlegg
Overingeniør Harald Lysaker, Kraftstasjonen,
Professor P. Th. Velzeboer, grubespørsmål,
Direktør B. A. Sherdahl, geologi og grubespørsmål,
Ingeniørfirmaet Bonde & Co., byggtekniske spørsmål,
Ingeniør H. Sundsvalen, jernkonstruksjoner,
Tømmermester Lars Barkost, husbygging,
Direktør H. Lund-Andersen, renseanlegg for kull,
Arkitektene Frode Rinnan og Olav Tveten, utkast til velferdshus.

2.

I St. Meld. nr. 82 for 1962—63, godkjent ved kgl. res. 10. mai 1963, har Industridepartementet foreslått visse regler for embets- og tjenestemenns deltakelse i styret for statsselskaper. Forslaget tar sikte på å unngå uheldige kombinasjoner av stilling som embets- eller tjenestemann i et departement med styreverv i et statsselskap som administrativt hører under det samme departement. Det foreliggende forslag i stortingsmeldingen utelukker blant annet en stillingskombinasjon som den en har hatt i styret for Kings Bay Kull Comp. A/S.

Stortingets skog-, vassdrags- og industrikomités innstilling (Innst. S. nr. 294 for 1962—63) om ikke behandling av stortingsmeldingen ble enstemmig vedtatt av Stortinget i møte 18. juni 1963.

Spørsmålet om statsselskapenes rettslige og administrative stilling har etter krigen vært behandlet i flere komitéer — senest i en innstilling fra Statsselskapskomitéen av 1957. Det har på grunn av flere forhold tatt tid å få behandlet innstillingen fra Statsselskapskomitéen. Det er nå Justisdepartementets hen-

sikt å fremsette en lovproposisjon om spørsmålet i løpet av 1963.

I sammenheng med Regjeringens behandling av dette lovforslag ønsker Industridepartementet påny å vurdere de regler om stillingskombinasjon som er foreslått i St. meld. nr. 82. Departementet ønsker derfor å trekke St. meld. nr. 82 for 1962—63 tilbake. En ny stortingsmelding vil bli fremlagt på et senere tidspunkt.

I forbindelse med en ny melding til Stortinget vil departementet på generelt grunnlag ta opp til drøfting de statlige industribedrifters stilling og de hensyn som en bør ta ved oppnevning av medlemmer i styret for et statsselskap.

Med hensyn til de ansattes representasjon i Statsselskapenes styrer har praksis vært noe forskjellig. I noen statsbedrifter er i dag de ansatte representert ved en tillitsmann, som regel etter forslag av det fagforbund som omfatter flertallet av de ansatte i vedkommende bedrift. I andre selskaper har de ansatte ikke hatt noen representant. I styret i Kings Bay Kull Comp. A/S har Norsk Arbeidsmandsforbund vært representert i perioden 1948—1958 ved henholdsvis forretningsfører Johs. M. P. Ødegård og stiger Anders Kokkvold.I det interimsstyre som nå er valgt for selskapet, er det samme forbund representert ved forretningsfører Walter Kristiansen.

Noen statsselskaper har også et representantskap hvor de ansatte er representert.

Industridepartementet ønsker å få vurdert hvilke generelle retningslinjer som bør legges til grunn ved oppnevning av medlemmer i statsselskapenes styre og representantskap. I denne forbindelse vil departementet søke å finne en hensiktsmessig løsning på de ansattes representasjon i disse organer.

XIII. Bergmesterens stilling.

Med hensyn til bergmesterens stilling vil departementet bemerke at han som bergmester hører under Industridepartementet, som arbeidsinspektør under Direktoratet for statens arbeidstilsyn og som sprengstoffinspektør under Sprengstoffinspektøren.

De oppgaver som tilligger ham som bergmester etter Bergveksordningen for Svalbard, har i alminnelighet ikke vært mer omfattende enn at han — etter departementets mening — skulle ha tid til overs for sine andre gjøremål; riktignok har i de to siste årene hans arbeid med utmålsforretninger tiltatt som følge av leting etter olje. Det var i hele perioden 1925—1959 ca. 200 utmålskrav og i perioden 1959—63 ca. 300. Det må imidlertid nevnes at alle utmålsforretninger behandles i sommersesongen da kullproduksjonen på Svalbard er redusert ganske vesentlig i forhold til vintersesongen. Det foreligger heller ikke fra bergmesteren noen henvendelse til departementet hvor han har gjort oppmerksom på at hans plikter som bergmester er så omfattende at han av den grunn ikke makter å fylle de andre vervene som han er pålagt.

Departementet vil imidlertid se nærmere på de forhold som er uttalt om bergmesterens stilling på Svalbard i rapporten av 27. mai 1963 fra Granskningskommisjonen. En viser for øvrig til Stortingsmelding nr. 86 for 1962—63 fra Kommunaldepartementet, hvor spørsmålet er behandlet.

XIV. De utenrikspolitiske og andre forhold som er knyttet til en norsk virksomhet i Ny-Ålesund.

I avsnittet om perioden 1916—1955 foran i proposisjonen er nevnt at en av grunnene til statsstøtten til Kings Bay Kull Comp. A/S særlig i første halvdel av tyveårene var den nasjonale betydning av norsk virksomhet på Svalbard. Slike hensyn gjorde seg sterkt gjeldende før Norge hadde overtatt suvereniteten på Svalbard. Dette skjedde i 1925. Men også etter 1925 har andre hensyn enn de rent økonomiske vært tatt i betraktning under overveielsene om kulldrift i Ny-Ålesund skulle gjenopptas eller fortsettes. Det er enkelte steder i redegjørelsen foran om de forskjellige bevilgninger nevnt slike betraktninger. De nevnte betraktninger må ses på bakgrunn av at Svalbardtraktaten av 9. februar 1920 gjør adskillige innskrenkninger i Norges høyhetsrett over Svalbard og gir bl. a. full likestilling mellom norske og andre signatarlands undersåtter med hensyn til næringsvirksomhet og ervervelse av eiendomsrett og bergverksrettigheter.

I mai 1963 ba Industridepartementet Utenriksdepartementet om en uttalelse i anledning av muligheten for at kulldriften i Ny-Ålesund kunne bli nedlagt. Utenriksdepartementet svarte 25. juni d. å. således:

«Ut fra ønsket om å befeste Svalbards karakter som norsk land er det Utenriksdepartementets oppfatning generelt sett at statsmyndighetene må legge vesentlig vekt på at den norske virksomheten på Svalbard i det minste blir opprettholdt på det nivå den nå har. Særlig på bakgrunn av den sterkt stigende utenlandske interesse og virksomhet på øygruppen i de senere år bør myndighetene også søke å legge forholdene best mulig til rette for en utvidelse av den norske virksomheten på Svalbard. I den utstrekning det av ulike grunner måtte fremstille seg som nødvendig å gå til nedleggelse av eksisterende virksomhet på Svalbard, bør denne virksomhet søkes erstattet med annen virksomhet. Departementet har for øvrig ikke grunnlag for

å uttale seg vedrørende de økonomiske, sikkerhetsmessige og andre forhold som må vurderes i forbindelse med Kings Bay Kull Comp.'s fremtid.»

Industridepartementet vil ikke se bort fra at det kan ha visse betenkeligheter med hensyn til administrasjonen av Svalbard om den utenlandske virksomhet i vesentlig grad skulle overstige norsk virksomhet og om det derfor for største delen ville bli avkastningen av utenlandsk virksomhet som finansielt holdt administrasjonen av Svalbard oppe. Departementet kan imidlertid ikke innse at dette skulle få noen virkning for vår høyhetsrett. Dessuten må det antas at øket virksomhet ved f. eks. de norske anlegg ved Isfjorden i noen grad vil kunne kompensere uheldige virkninger for Svalbard-budsjettet av en foreløpig innstilling av driften i Ny-Ålesund. Av inntektene på Svalbardbudsjettet, skyldtes inntil driftsstansen i 1962 ca. 250 000 kroner gruvedriften i Ny-Ålesund, d. v. s. ca. 1/6 av de beregnede inntekter på Svalbardbudsjettet for 1963.

Industridepartementet har i denne stortingsproposisjon tilkjennegitt at det ved forslaget om avvikling av Kings Bay Kull Comp. A/S' virksomhet i Ny-Ålesund ikke dermed oppgir kulldriften for all fremtid. Spørsmålet om en kullproduksjon vil som nevnt foran bli undersøkt videre. Forslaget innebærer således ikke at man på norsk side avskriver mulighetene for senere drift. Det kan som det er hendt flere ganger før komme til å vise seg at kullreservene på Svalbard er gode å ty til i tider med mangel på brensel. For å sikre disse kullreserver for norske interesser, vil Industridepartementet sørge for at Bergverkslovens betingelser for å opprettholde statens bergverksrettigheter blir fulgt. Det pålegges blant annet en viss arbeidsplikt som *i enkelte tilfelle kan fravikes, se § 15 i Bergverksordningen.* Departementet vil videre sørge for at utmålene ikke faller i det fri.

Spørsmålet om å søke å utnytte de muligheter som ellers er tilstede i Ny-Ålesund, så som forskningssentrum og turisttrafikk, vil bli overveiet. Når det gjelder forskning på Svalbard, vil man med Ny-Ålesund som sentrum, kunne disponere en rekke bygninger og anlegg.

I tredve-årene spilte Ny-Ålesund en viss rolle som basis for fiskerier i Svalbard-farvannene, men da fisket nå drives med store, havgående fartøyer med fryseanlegg, er mulighetene her sannsynligvis små for Ny-Ålesund.

XV. Forslag til bevilgninger i 1963.

1. Avvikling ag selskapets gjeld.

Departementet vil foreslå for Stortinget i samsvar med hva det har gitt uttrykk for i kapitel X om avvikling av Kings Bays virksomhet at selskapets gjeldsforpliktelser innløses i sin helhet, og at dets hovedkontor *i Oslo og dets avdelingskontor i Harstad* etter hvert avvikles, og at det i Ny-Ålesund for kommende sesong 1963—64 beholdes en vakt- og vedlikeholdsstyrke — tilstrekkelig for å sikre verdier til det er tatt et endelig standpunkt til spørsmålet om kulldrift.

I følge oppgaver fra selskapet er dets forfalne gjeldsforpliktelser under forutsetning av at forpliktelsene innfries innen 1. september 1963 — 22 mill. kr., nemlig:

1. Konsesjonsavgiftsfondet ..	kr.	4 000 000
2. Konsesjonsavgiftsfondet ..	«	7 000 000
3. Hvalfangstbedriftenes sikringsfond	«	3 000 000
4. Kassakreditt i Den norske Creditbank	«	7 787 500
Sum lån	kr.	21 787 500

2. Driftskostnader i 1963.

I St. prp. nr. 130 for 1962—63 er det regnet *med en vakt- og vedlikeholdsstyrke* på 28 mann inkl. lege, sykesøster og lærer. Forutsetningen for vaktholdet var at virksomhet i Ny-Ålesund skulle kunne tas opp igjen i 1964—65 om det ble bestemt. Med de endrede oppgaver som nå forutsettes tillagt dette vakthold, bør antallet kunne reduseres noe. Saken har ennå ikke vært forelagt for selskapets interimsstyre. Departementet antar imidlertid at man bør kunne anslå den nødvendige vaktstyrke til ca. 20 mann. Det forutsettes at det bare skal være voksne som overvintrer.

På basis av oppgaver inntatt i St. prp. nr. 130 for 1962—63 og etter konferanse med selskapets ledelse vil kostnader ved nedbygging av selskapets virksomhet, innfrielse av forfalne renter og kostnader i samband med en vaktstyrke bli følgende:

a. Antatte driftskostnader fram til 31/8—1963

Arbeidernes lønnstilgodehavende pr. 1/3—1963	kr.	560 000
Arbeidslønn og materialer i Ny-Ålesund	«	1 500 000
Administrasjon i Ny-Ålesund ..	«	85 000
Transport av personell i Ny-Ålesund	«	75 000
Brannassuranse (rest)	«	6 000
Sosiale trygder	«	90 000

Barnebidrag	«	5 500
Skatt og skattetrekk	«	64 000
Renter av lån inntil 31/8—1963	«	735 500
Premie skyldig i Dødsskadefondet	«	30 000
Administrasjon i Oslo og Harstad	«	190 000
Sum kostnader under B	kr.	3 340 500

b. Antatte driftskostnader i tiden 1/9—31/12—1963

Vakt og vedlikehold (inkl. kost m. v.) 1/9—31/12—63	kr.	320 000
Administrasjonsutg. i Norge (inkl. styre)	«	100 000
Sosiale utgifter	«	45 000
Brannassuranse (forfall 1/11)	«	50 000
Undersøkelser (anslag)	«	50 000
Uforusett	«	200 000
Sum kostnader	kr.	765 000
Sum kostnader under a og b	kr.	4 105 500

c. Likvide midler og forventet inngang i 1963.

Postgiro	kr.	27 000		
Innestående i bank	«	850 000		
Rest bevilgning	«	500 000		
Forventet inngang på utestående		700 000	«	2 077 000
Udekket rest			kr.	2 028 500

Departementet vil i samråd med det nye styre gå inn for avvikling av Oslo-kontoret så snart dette er forsvarlig. Imidlertid regner departementet med at selskapet vil ha behov for et mindre kontor til å ta seg av administrasjonen av vaktstyrken, ordne salg av overskuddsbeholdning av varelageret på Svalbard, sørge for inngang av tilgodehavender og ellers ivareta selskapets interesser.

I kostnadsoverslaget er ikke tatt med inntekter ved salg av mulige overflødige lagervarer, da man for tiden ikke har tilstrekkelig oversikt over hva dette kan utbringe. Inntekt på kullsalg er heller ikke tatt med. Inntekter av slike salg bør det tas hensyn til ved forslag om statens tilskott til selskapet for 1964.

I forannevnte kostnadsoverslag regnes med eventuelle lønnsutgifter i samband med oppsigelsestid. For å kunne gjennomføre visse undersøkelser bl. a. om sikkerhetsforholdene i Ny-Ålesund, vil departementet foreslå brukt ca. kr. 50 000.

I foranstående kostnadsoverslag har departementet bare tatt sikte på å dekke utgifter som påløper i 1963. Når det gjelder utgifter i 1964, skal Industridepartementet komme tilbake til saken i en tilleggsproposisjon til St. prp. nr. 1 for 1964.

Det er foreslått kr. 200 000 til uforutsett. Beløpet er en reservepost som bl. a. må ses i sammenheng med at selskapet forventer inngang på 0,7 mill. kr. på utestående fordringer og en viss usikkerhet om man kan få kanselert bestilte leveranser. Det er videre regnet med at noe innkjøp av forsyninger til vaktstyrken for 1963, kan dekkes av posten uforutsett hvis det ikke kan skaffes fra eksisterende lager.

Departementet er foran kommet til at kulldriften i Ny-Ålesund skal innstilles. Slik som forholdene ligger an for Kings Bay Kull Comp. A/S vil departementet foreslå at selskapets gjeldsforpliktelser innfries ved en bevilgning på inntil kr. 22 millioner.

Når det gjelder den foretatte beregning av kostnadene for 1963, er det klart at det knytter seg atskillige usikkerhetsmomenter til denne. Departementet vil foreslå at nødvendige kostnader i samband med selskapets virksomhet i 1963 dekkes innenfor rammen av bevilgningen på kr. 3 millioner under kap. 965 på budsjettet for 1963.

Industridepartementet

tilrår:

1. At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt utkast til proposisjon til Stortinget om Kings Bay Kull Comp. A/S
2. at St. meld. nr. 82 for 1962—63 Om kombinasjon av stilling som tjenestemann i departementet med styreverv i statsselskap trekkes tilbake.

Vi OLAV, Norges konge,

gjør vitterlig:

Stortinget blir innbudt til å gjøre slikt vedtak:

I. Kings Bay Kull Comp. A/S' virksomhet i Ny-Ålesund avvikles.

II. Utgifter til vakt, vedlikehold og avvikling av Kings Bay Kull Comp. A/S' virksomhet dekkes innenfor rammen av bevilgningen under kap. 965 på budsjettet for 1963.

III. På statsbudsjettet for 1963 under kap. 965. Kings Bay Kull Comp. A/S, ny post 71. Tilskott til gjeldsdekning, bevilges 22 millioner kroner.

Tilråding fra Industridepartementet ligger ved i avtrykk.

Gitt på Oslo slott 16. juli 1963.

Under Vår hånd og rikets segl.

OLAV
(L. S.)

Einar Gerhardsen

E. G. Asbjørnsen.
Kst.

Vedlegg.

Oppgaver fra Kings Bay Kull Comp. A/S om produksjon, salg og sysselsetting.

År	Årsproduksjon i tonn	Skipet kull tonn	Inntekt av kullsalg fob kr	Driftsresultat kr	Antall ansatte i Ny-Ålesund
1945				— 139 211	
1946	20 000	20 051	1 019 669	— 1 223 101	172
1947	61 271	33 199	2 075 122	+ 346 815	162
1948	61 036	64 657	4 169 047	— 528 448	208
1949 a)	39 821	15 635	1 059 538	— 1 778 162	221
1950	38 500	17 900	1 164 881	— 1 771 475	123
1951	79 600	90 600	5 948 442	+ 52 370	204
1952	69 700	71 300	4 365 659	— 977 778	240
1953	27 400	22 100	1 363 503	— 2 870 237	221
1954	5 813	480	30 667	— 2 332 267	72
1955	14 628	8 343	569 232	— 1 945 513	76
1956	19 330	15 390	1 368 950	— 2 003 821	82
1957	33 455	21 806	1 482 103	— 2 000 000	201
1958	47 485	31 799	1 813 435	— 3 000 000	226
1959	22 382	8 118	734 896	— 3 700 000	118
1960	51 000	46 317	2 255 004	— 3 062 663	198
1961	47 776	53 245	2 389 761	— 3 666 977	166
1962	75 991	68 815	3 568 253	— 4 033 588	165
Sum	715 188	589 755 b)	35 369 162	— 34 634 056	—

a) Regnskapsåret 1949 gikk fra 1 januar til 31. oktober Senere har regnskapsåret vært fra 1. november til 31 oktober.

b) Salg til bunkers er bare delvis med i tallene. Totalt utgjør salg av kull ca. 600 000 t

Kings Bay Kull Comp. A/S

Vedlegg **Bevilgninger og statsgaranterte lån m. v. i mill. kr.**

År	St. prp.	Kapitel	Bevilgning	Statsgaranti for lån	Tegning aksje-kapital	Avskriv-ning gammel gjeld
1950	1/tillegg 9. tillegg 2 til Budsj. Innst. S. nr. 140 vedtak 26/6—50	543	1,5	4		
1953	1/tillegg 37 Budsj. Innst. S. nr. 154, vedtak 26/6—53	537	1,2			
1954	1/tillegg 12 tillegg til Budsj. Innst. 101 b vedtak 21/6—54	537	1,9			
1955	1/tillegg 15 Budsj. Innst. S. nr. 98 C. Vedtak 20/6—55	537	2,0			
1956	1—56 Budsj. Innst. S. nr. 130 a (oppfaring 2 mill. nedskrivning 2,5 mill.) Vedtak 16/4—56	557	4,5			
	1/56 (A/S—tegn + garanti for lån) Budsj. Innst. 130 b. Vedtak 16/4—56	1237		10	3	
	4/56	1237				
	Bevilget A/S kap. 2 mill.				2	
	Avskrivn. A/S kap.					0,5
	Avskrivn. lån staten Brenselimport A/S					ca. 1,0
	Tiltaksfondet					ca. 6,7
	Innst. S. nr. 50 Vedtak 20/3—56.					1,3

(Forts. s. 35)

Ar	St. prp.	Kapitel	Bevilgning	Garanti	Aksje-kapital	Avskriv-ning
1957	72/57 Innst. S. nr. 137 Vedtak 6/5—57			8,0		
	1/57 nedskrivningsbidrag Budsj. Innst. S. 120 a Vedtak 6/5—57	557	2,5			
1958	147/58 Tilskott Innst. S. nr. 289 Vedtak 11/12—58	557	3,0			
1959	1/59 Budsj. Innst. S. 104a Vedtak 12/5—59	557	3,7			
59/60	1/60 (2. halvår 60) (underskudd 2 mill. + anlegg 4 150 mill.) Budsj. Innst. S. 105a Vedtak 12/3—60	557	6,15			
1961/62	1/61 Tilskott Budsj. Innst. S. 70c Vedtak 5/12—61	956 p. 70	4,0			
1962/63	1/62 Tilskott Budsj. Innst. S. 79 Vedtak 11/12—62	965	3,5			
1962/63	St. prp. nr. 130, Innst. S. nr. 274 (1962—63) (St. vedtak 19/6—1963).	965 p. 70	3,0			
	Ialt		36,95	22,0	5,0	ca. 9,5

Inntil 1950 ble driften finansiert ved forskudd fra Norsk Brenselimport A/S (jfr. St. meld. nr. 33—1949).